

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

USŁUGI FINANSOWE PORADNIK DLA OSÓB STARSZYCH

BIULETYN RPO-Materiały nr 73
Usługi finansowe. Poradnik dla osób starszych

Redaktor Naczelny:

Stanisław Trociuk

Opracowanie:

Publikacja przygotowana w ramach prac Komisji Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich

Redakcja:

Barbara Imiołczyk – Główny Koordynator Komisji Ekspertów
i Rad Społecznych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich
Hanna Szczeblewska

Autorka:

Joanna Mielczarek – Dyrektor ds. Projektów i Promocji
Stowarzyszenie „mali bracia Ubogich”

Wydawca:

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa
www.rpo.gov.pl
Infolinia Obywatelska 800 676 676

Koncepcja edytorska:

Stanisław Ćwik
Jolanta Lipka-Wołoska

© Copyright by Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Warszawa 2012

Skrót do cytowania:

Biuletyn RPO-Mat. nr 73

ISSN 0860-8334

Oddano do składu w listopadzie 2012 r.
Podpisano do druku w listopadzie 2012 r.
Nakład: 2000 egz.

Projekt okładki: Pracownia C&C, www.pracowniacc.pl
Opracowanie DTP, korekta, druk i oprawa:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzczak, www.grzegorzczak.com.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
I. USŁUGA FINANSOWA	7
II. FINANSE OSOBISTE	8
Rachunek bieżący	9
Konto osobiste	17
Konto oszczędnościowe	17
Płatności	18
Karty płatnicze	18
Karty debetowe i kredytowe	21
Czek	24
Przelew bankowy	26
Płatności on-line	27
Kredyt konsumencki	28
W jaki sposób policzyć koszt kredytu?	33
Poręczenie i ubezpieczenie kredytu	34
Gdzie udać się po kredyt?	35
Kredyt gotówkowy	39
Kredyt „na dowód”	41
Kredyt ratalny	44
Kredyt odnawialny	45
Kredyt hipoteczny	49
Kredyt konsolidacyjny i refinansowy	53
Pożyczka pod zastaw	56

III. UBEZPIECZENIA	58
Podstawowe rodzaje ubezpieczeń	64
Ubezpieczenie na życie	65
Ubezpieczenie majątkowe	68
Ubezpieczenie komunikacyjne	70
Ubezpieczenie turystyczne	71
IV. INWESTYCJE	73
Lokaty	80
Obligacje	82
Fundusze inwestycyjne	85
Renty hipoteczne	91
V. PRZYDATNE KONTAKTY	98
Rzecznik Praw Obywatelskich	98
Komisja Nadzoru Finansowego	100
Bankowy Fundusz Gwarancyjny	101
Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	101
Federacja Konsumentów	102
Rzecznik Ubezpieczonych	106
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	106
Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych	106
Organizacje pozarządowe i instytucje świadczące bezpłatne poradnictwo	107
O AUTORCE	112

WSTĘP

Poradnik dla seniorów o usługach finansowych ma służyć scharakteryzowaniu wybranych usług, wyjaśnieniu pojęć z nimi związanych, przedstawieniu ich konstrukcji oraz zaprezentowaniu praktycznych informacji, gdzie tych usług szukać i jak z nich korzystać.

Poradnik skierowany jest do osób mających problem w odnalezieniu się w gąszczu produktów finansowych i procedur z nimi związanych, nierzadko formułowanych zawiłym językiem. Adresowany jest w szczególności do tych osób starszych, które mają utrudniony dostęp do usług finansowych z powodu braku przystępnej informacji o nich oraz o instytucjach je oferujących. Dlatego, opracowując poradnik, staraliśmy się przedstawić opisywane zagadnienia jak najbardziej przejrzysto, upraszczać język świata finansów oraz posługiwać się przykładami.

W poradniku prezentujemy podstawowe usługi finansowe, ze zwróceniem szczególnej uwagi na bezpieczne lokowanie swoich pieniędzy. Opis podzielono na obszary dotyczące finansów bieżących (rachunek bankowy i rodzaje płatności), usług kredytowych i pożyczkowych, a następnie usług ubezpieczeniowych oraz informacji dotyczących inwestowania i oszczędzania. Na końcu poradnika znajduje się baza adresowa wybranych instytucji, w których można szukać informacji i pomocy, kiedy mamy wątpliwości

co do uczciwości inwestycji lub gdy padliśmy ofiarą oszustwa.

Mamy nadzieję, że wiedza przekazana w niniejszym poradniku przybliży możliwości korzystania z usług finansowych i produktów bankowych oraz zachęci do bezpiecznego lokowania i pomnażania posiadanych środków finansowych.

I. USŁUGA FINANSOWA

Usługa finansowa to usługa świadczona przez podmiot sektora usług finansowych (pośrednika finansowego), która ma na celu inwestowanie, pozyskiwanie lub zapewnienie przepływu środków finansowych pomiędzy uczestnikami (stronami w relacji pośrednik finansowy – klient).

Pośrednikiem finansowym jest instytucja bądź firma, która zajmuje się zarządzaniem środkami pieniężnymi. Najczęściej jest to bank, ale może też nim być inna instytucja lub firma. Może ona oferować (sprzedawać) swój własny produkt finansowy lub też tylko w tej ofercie (sprzedaży) pośredniczyć. Zatem, poza bankami, pośrednikami finansowymi mogą być firmy ubezpieczeniowe, tzw. instytucje parabankowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe czy fundusze hipoteczne.

Usługa finansowa jest to zatem produkt (na przykład kredyt bankowy, lokata bankowa) oferowany nam przez instytucję finansową (na przykład przez bank).

II. FINANSE OSOBISTE

Pojęcie „finanse osobiste” wiąże się z gromadzeniem i rozporządzaniem pieniędzmi. W uproszczeniu to nic innego jak nasz domowy budżet. Składają się na niego zarówno dochody wynikające z uposażenia oraz zysków z inwestycji, jak i wydatki – począwszy od tych codziennych, w pobliskim sklepie, po spłaty kredytów. Najważniejsze, by stosunek dochodów do wydatków był zrównoważony. Można to sprawdzić, dokonując prostego zestawienia głównych źródeł dochodów i wydatków. Przy wydatkach należy wziąć pod uwagę:

- ◆ koszty stałe: czynsz; opłaty za gaz, energię, telefon; raty kredytu – wszystkie te koszty, których kwota jest w miarę stała i dla których jest określony termin płatności. **Uwaga:** w przypadku borykania się z chwilowymi kłopotami finansowymi można zwrócić się do wierzyciela, np. operatora energii z prośbą o odroczenie płatności;
- ◆ koszty codzienne, czyli niezbędne do codziennego życia – tyle że ich kwota nie jest stała i nie mają określonego terminu płatności;
- ◆ wydatki okazjonalne, które nie są konieczne, ale ich koszt da się przewidzieć lub zaplanować, np. wydatki świąteczne.

Trosce o dbałość osobistych finansów powinna zatem towarzyszyć znajomość własnych dochodów i wydatków. Winno się także regularnie sprawdzać stan swoich finansów.

Opisane poniżej instrumenty finansowe nie wyczerpują całego wachlarza dostępnych na rynku produktów, są jednak tymi, które warto znać, by umiejętnie zarządzać swoimi pieniędzmi.

RACHUNEK BIEŻĄCY

Do czego służy? Jak go otworzyć?

Jak nim zarządzać? Jak go zamknąć?

Posiadanie konta osobistego z rachunkiem bieżącym, na które spływają należności, to w dzisiejszych czasach konieczność. Najważniejszą jego zaletą jest bezpieczeństwo, bo za pieniądze trzymane przez klienta na jego rachunku bankowym odpowiada bank. To szczególnie ważne, jeśli spojrzeć na sytuację od strony osoby, która takiego rachunku nie ma i od listonosza lub na poczcie otrzymuje jednorazowo całą kwotę uposażenia (pensję czy emeryturę), narażając się na ryzyko zgubienia pieniędzy bądź kradzieży.

Rachunek bieżący to rodzaj rachunku (konta) w banku, który służy do prowadzenia podstawowych rozliczeń. Może też służyć do gromadzenia środków (w zależności od tego, czy i w jakim wymiarze jest oprocentowany). By go otworzyć, należy skontaktować się z bankiem.

Niektóre banki mają w swojej ofercie konta osobiste dedykowane specjalnie dla seniorów, których założenie jest

darmowe, a opłaty za prowadzenie są bardzo niskie lub zerowe w przypadku korzystania z konta przez Internet. W przypadku konta internetowego można zyskać jeszcze więcej. Z reguły bowiem nie płaci się w nim za tzw. operacje, czyli wykonywanie przelewów (opisane w dalszej części poradnika dotyczącej płatności). Konto internetowe można założyć w banku internetowym.

Założenie konta internetowego należy zacząć od wypełnienia wniosku, który znajduje się na stronie internetowego banku. Po wystaniu zgłoszenia internetowego dalsza procedura zależy od danego banku. Generalnie są możliwe dwa scenariusze: albo przedstawiciel danego banku kontaktuje się telefonicznie, aby potwierdzić dane, a następnie wysłany zostaje kurier z przesyłką, która zawierać będzie umowę do podpisania oraz tzw. „pakiet startowy”, albo, w drugim scenariuszu, po złożeniu wniosku przez Internet kurier przyjeżdża z umową i innymi dokumentami (nie ma więc etapu telefonu od przedstawiciela banku). W obu przypadkach na końcu trzeba aktywować konto, dzwoniąc na infolinię banku, i od tego momentu można w pełni korzystać z konta przez Internet.

Oczywiście większość banków oferuje też konta z możliwością internetowego dostępu do nich. O uzyskanie takiego dostępu należy poprosić swój bank. W zależności od banku może być potrzebne podpisanie umowy lub można tę usługę uruchomić np. poprzez infolinię danego banku. Z reguły otrzymuje się wtedy od banku tzw. login, czyli unikalną nazwę (słowo, kilka liter bądź cyfr), który należy wpisać w odpowiednim miejscu na monitorze komputera.

Zwykle do loginu dodane jest też hasło, które też należy wpisać. Wszystko to dla bezpieczeństwa.

Mówiąc o bezpieczeństwie bankowości internetowej, należy pamiętać, by podczas logowania na ekranie był wyświetlony znaczek małej kłódeczki, który oznacza, że to tzw. bezpieczne logowanie (zazwyczaj trzeba jej szukać w prawym dolnym rogu ekranu komputera).

Ważne też, by nie przekazywać danych do swojego konta osobom trzecim i nie odpowiadać na fikcyjne e-maile bankowe z prośbą o wpisanie/przestanie numeru konta czy hasła. Bank nigdy nie prosi o przekazywanie poufnych informacji w e-mailach.

Warto założyć konto w banku i trzymać pieniądze na rachunku. Są one tam o wiele bardziej bezpieczne. Po pierwsze dlatego, że banki w Polsce podlegają nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego, a po drugie – mają gwarancje Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, który zapewnia klientom zwrot pieniędzy zgromadzonych na rachunkach bankowych w przypadku niewypłacalności banku.

Komisja Nadzoru Finansowego to organ administracji państwowej, który nadzoruje rynek finansowy w Polsce. Na tzw. rynek finansowy składają się następujące instytucje: banki, fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne, giełda, instytucje papierów wartościowych, pieniądza elektronicznego, domy i biura maklerskie, doradcy inwestycyjni.

Celem tego nadzoru jest bezpieczne funkcjonowanie rynku finansowego i ochrona interesów uczestników tego rynku.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny to instytucja zarządzająca systemem bezpieczeństwa depozytów bankowych w Polsce. Jednym z podstawowych zadań Funduszu jest zwrot do określonej prawem wysokości środków zgromadzonych na rachunkach bankowych. Wysokość tej gwarantowanej w całości kwoty wynosi do 100 000 euro.

Oznacza to, że w przypadku kłopotów finansowych banku klient odzyska 100% swoich oszczędności, jeśli kwota nie przekroczyła 100 tys. euro (czyli ok. 450 tys. zł). Co ważne, na pieniądze te nie czeka się w nieskończoność, bo zgodnie z przepisami BFG ma 20 dni na zwrot pieniędzy.

Bank zawiera z klientem umowę o prowadzenie rachunku bankowego, w której jest mowa o tym, iż bank zobowiązuje się do przechowywania środków klienta i wykonywania płatności na zlecenie klienta. Treść tej umowy reguluje prawo bankowe oraz Kodeks cywilny. Umowa powinna być sporządzona na piśmie i określać rodzaj rachunku i walutę, w jakiej rachunek będzie prowadzony. Mówi też o czasie, na jaki rachunek zostaje otworzony, oraz o sposobie, w jaki można wypowiedzieć umowę, reguluje też wysokość oprocentowania środków gromadzonych na rachunku.

Należy pamiętać, by przed podpisaniem umowy dokładnie ją przeczytać. Przed podpisaniem umowy można poprosić pracownika banku o możliwość zabrania ze sobą wzoru egzemplarza umowy, by móc spokojnie

zapoznać się z nią w domu. To bardzo ważne, by uniknąć w przyszłości nieporozumień, kiedy np. okaże się, że w przypadku chęci wcześniejszego wypowiedzenia umowy klient musi ponieść dodatkowe koszty.

Podczas zawierania umowy bank może poprosić klienta o przedstawienie odcinka emerytury bądź renty i dowodu osobistego.

Istnieje też możliwość założenia konta wspólnego (np. ze współmałżonkiem) lub ustanowienia pełnomocnictwa.

Pełnomocnik będzie miał takie uprawnienia do korzystania z konta, na jakie zgodzi się posiadacz konta. Uprawnienia mogą być pełne – wtedy pełnomocnik będzie miał takie same prawa do konta jak jego posiadacz – lub częściowe. W drugim przypadku pełnomocnik będzie mógł wykonywać tylko niektóre, określone w umowie czynności, np. będzie mógł wykonywać wyłącznie wybrane operacje bankowe (wpłaty, wypłaty, blokady pieniędzy, składanie wniosków).

W przypadku konta wspólnego (np. ze współmałżonkiem) współposiadacz konta ma zawsze takie same prawa jak posiadacz konta.

Każdy rachunek ma swój indywidualny numer składający się z 26 cyfr. Nie trzeba go zapamiętywać, ale należy o nim poinformować naszych płatników (np. pracodawcę czy ZUS).

Banki mają swoje regulaminy prowadzenia rachunków bankowych oraz tabele opłat z tym związanych, warto zatem

przed założeniem rachunku w danym banku sprawdzić wysokość opłaty za prowadzenie rachunku (najczęściej jest to opłata miesięczna), koszt wydania karty płatniczej do rachunku oraz koszty płatności wykonywanych przy udziale tego rachunku (rodzaje płatności opisane zostały w dalszej części poradnika). Należy też sprawdzić, czy środki gromadzone na tym rachunku są oprocentowane, a jeśli tak, to w jakiej wysokości. O symulację takich kwot, np. w okresie pierwszego roku, można poprosić pracownika banku.

Przy wyborze banku, w którym chcemy założyć konto, należy wziąć pod uwagę swoje potrzeby i zastanowić się, co jest w banku najważniejsze: czy to, że placówka jest blisko domu, bo preferujemy kontakt osobisty, czy to, że bank ma bardzo dużą sieć bankomatów itd. Nie bez znaczenia jest też oczywiście wysokość opłat za prowadzenie konta i za dokonywanie transakcji.

Różnice w ofertach banków zazwyczaj dotyczą kosztów prowadzenia konta, oprocentowania gromadzonych środków oraz kosztu wydania i posługiwania się kartą bankową.

Warto porównać kilka ofert, by wybrać tę najdogodniejszą, oraz pamiętać o tym, że zawsze można zmienić bank, jeśli dotychczasowa oferta przestała być atrakcyjna, a inny bank zaoferuje lepsze warunki.

W trakcie prowadzenia rachunku bank z reguły co miesiąc wysyła klientom tzw. wyciąg bankowy, na którym znajduje się opis transakcji zawartych w tym czasie. Taki wyciąg pozwala się dowiedzieć, co – w zestawieniu miesięcznym

– działo się na rachunku i czy bank prawidłowo zapisał te transakcje, np. jakie wpłaty wpłynęły na konto i jakie wydatki zostały z niego zapłacone. Jeśli klient stwierdzi jakieś nieprawidłowości w tych zapisach, powinien jak najprędzej skontaktować się z bankiem, formułując prośbę o wyjaśnienie najlepiej w formie pisemnej. Wtedy bank dokona sprawdzenia i ewentualnie skoryguje błąd. Jeśli tak się nie stanie, klient ma prawo zwrócić się do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, do Rzecznika Praw Konsumenta lub do arbitra bankowego (kontakty do tych instytucji znajdują się w ostatnim rozdziale poradnika).

Bank ma też obowiązek informowania klienta o wszelkich zmianach dotyczących warunków umowy, opłat, prowizji, oprocentowania itp. Robi to w sposób uzgodniony z klientem, tzn. albo wysyła listem informację na piśmie, albo przekazuje wiadomość za pośrednictwem poczty e-mail. Jeśli przedstawione przez bank zmiany są dla nas niekorzystne, możemy wypowiedzieć bankowi umowę na prowadzenie rachunku i poszukać innego banku, z lepszą – według nas – ofertą.

Na wniosek klienta bank jest zobowiązany do zamknięcia rachunku klienta. W Polsce Związek Banków Polskich stworzył rekomendację dotyczącą przenoszenia rachunków bankowych. Klient chcący zmienić bank może zwrócić się o pomoc do banku, w którym chce mieć nowy rachunek. Nowy bank powinien załatwić formalności związane z zamknięciem starego rachunku, przelaniem zgromadzonych na koncie środków.

ków na nowe konto i powiadomieniem osób trzecich (np. ZUS-u) o nowym numerze rachunku. Cała usługa będzie bezpłatna, o ile przy tej okazji nie pojawią się jakieś niestandardowe czynności. Wówczas bank może obciążyć klienta opłatą (jak również w sytuacji zamknięcia starego rachunku przed upływem roku od jego założenia). Warto zwrócić uwagę na takie zapisy przy zawieraniu umowy.

Należy pamiętać, że fakt przeniesienia rachunku do nowego banku nie zwalnia klienta z uregulowania ewentualnych należnych długów wobec poprzedniego banku.

Podstawowe rodzaje rachunków bankowych to konto osobiste i konto oszczędnościowe.

fot. Agencja Forum

KONTO OSOBISTE

Konto osobiste to rodzaj rachunku, który jest przeznaczony dla osób prywatnych. Konto osobiste służy do otrzymywania i bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych (np. wynagrodzeń czy świadczeń z ZUS-u) oraz wykonywania podstawowych operacji bankowych, takich jak przelewy, wypłaty za pomocą bankomatów lub w placówce bankowej, płatności za pomocą karty płatniczej.

KONTO OSZCZĘDNOŚCIOWE

W związku z tym, że środki gromadzone na koncie osobistym są zazwyczaj oprocentowane bardzo nisko, warto pomyśleć o założeniu dodatkowego konta o wyższym oprocentowaniu, tzw. **konta oszczędnościowego**. Jest ono alternatywą do lokaty, z tym że środki z konta oszczędnościowego nie są blokowane na jakiś czas (jak to ma miejsce przy lokatach terminowych). Konto oszczędnościowe nie służy (jak konto osobiste) do płacenia, więc operacje, jakie możemy z niego wykonać, to zazwyczaj jedynie wpłata na to konto i wypłata z niego. Na koncie oszczędnościowym można trzymać wolne środki pieniężne – na tym koncie one procentują, ale klient może je podjąć w dogodnej chwili.

By założyć konto oszczędnościowe, należy zwrócić się do banku, w którym posiada się konto osobiste. Jest ono zazwyczaj zakładane od ręki, jako subkonto, czyli konto dodatkowe do konta głównego.

Konto oszczędnościowe to wygodny sposób oszczędzania, ale i dobry początek nauki inwestowania – pomnażania drob-

nych kwot. Systematyczne odkładanie nawet bardzo niewielkich sum pomaga we właściwym zarządzaniu gotówką i ułatwia kontrolę wydatków. Warto zatem tę kwotę przeznaczoną na „zasilenie rachunku oszczędnościowego” dodać do wspomnianych „wydatków stałych” finansów osobistych.

PŁATNOŚCI

Jak funkcjonują karty płatnicze?

Jak wypłacić pieniądze z bankomatu?

Co robić, gdy coś pójdzie źle?

Jak zachować ostrożność?

KARTY PŁATNICZE

Karta płatnicza to plastikowa karta bankowa z paskiem magnetycznym (lub tzw. chipem), na którym zapisano dane, tj. imię i nazwisko klienta banku (posiadacza karty) i termin ważności karty. Karta płatnicza daje klientowi możliwość płacenia za zakupy bez potrzeby posiadania przy sobie gotówki (są to tzw. transakcje bezgotówkowe).

Karta jest zabezpieczona czterocyfrowym kodem – tzw. PIN (to skrót od angielskiej nazwy Personal Identification Number, czyli Osobisty Numer Identyfikacyjny), którego nie powinno się udostępniać osobom trzecim.

Przy wypłacaniu pieniędzy z bankomatu za pomocą karty należy pamiętać o skorzystaniu z takiego bankomatu, w którym nie zostanie nam doliczona prowizja za wypłatę. Są to najczęściej bankomaty z symbolem banku, w którym mamy konto. Warto też zapytać o takie bankomaty

przy zakładaniu konta w danym banku (w niektórych ofertach bankowych istnieje możliwość darmowej wypłaty ze wszystkich bankomatów).

Wypłacanie pieniędzy z bankomatu nie jest trudne. Zazwyczaj informacja o poszczególnych czynnościach, jakie należy wykonać, jest wyświetlana na monitorze bankomatu. Należy wsunąć kartę w otwór dla kart (najczęściej znajdujący się po prawej stronie bankomatu) bez obawy o to, że wsunie się kartę złą stroną. Jeśli tak się stanie, bankomat po prostu jej nie przyjmie. W dalszej kolejności występuje czasem opcja wyboru języka (z bankomatów mogą korzystać przecież i obcokrajowcy nieznający języka polskiego), a następnie wypłacający poproszony jest o wpisanie numeru PIN. Na wyświetlaczu nie będą się wyświetlać cyferki kodu PIN (to przecież „tajny kod”), zatem klient zobaczy zazwyczaj krzyżyki bądź gwiazdki, np. gdy wpisze się kod PIN 1234, na wyświetlaczu widać ****. Po tej czynności klient zostaje poproszony o wciśnięcie klawisza akceptacji. Jeśli wszystko jest w porządku, to na monitorze wyświetli się prośba o podanie kwoty, jaką chce się z bankomatu wybrać. Po wpisaniu kwoty (lub wybraniu opcji sumy spośród prezentowanych na ekranie) bankomat zapyta, czy chcemy wydrukować potwierdzenie. Rekomenduje się wciśnięcie opcji „tak”. Teraz pozostaje tylko wyjąć kartę, która wysunie się samoczynnie (zazwyczaj bankomat „piszczy” do momentu, aż jej nie wyciągniemy), zabrać gotówkę i potwierdzenie.

Jeśli jednak coś w trakcie wypłaty poszło nie tak, klient zostanie poproszony o powtórzenie czynności lub rezy-

gnację. Jeśli nie ma się pewności, czy np. dobrze zapamiętało się i wpisało kod PIN, można wybrać przycisk „anuluj” lub „rezygnacja” i poczekać, aż karta wysunie się z bankomatu.

Przed odejściem od bankomatu zawsze warto sprawdzić, czy bankomat wypłacił żądaną kwotę. Jeśli nie, należy jak najszybciej zawiadomić o tym bank, by ten podjął odpowiednie kroki w tej sprawie.

Podejmując gotówkę w bankomatach, należy stosować się do kilku wskazówek bezpieczeństwa:

- ◆ **Nie należy udostępniać numeru PIN osobom trzecim. Lepiej też nie nosić go zapisanego na karteczce wspólnie z kartą.**
- ◆ **Należy wypłacać tylko niezbędne kwoty – nie ma sensu wypłata całej kwoty wynagrodzenia bądź emerytury i zanieśenie tej gotówki do domu. W banku jest ona bezpieczniejsza, mamy też możliwości zadysponowania nią tak, by procentowała.**
- ◆ **Należy zwracać uwagę na to, czy bankomat nie ma zainstalowanych podejrzanie wyglądających dodatkowych kamerek lub nakładek na klawiaturze.**
- ◆ **Warto też rozejrzeć się dookoła i zwrócić uwagę, czy ktoś nie widzi wpisywanego przez nas numeru PIN.**

Opisana procedura podejmowania gotówki z bankomatu nie jest trudna, a posiadanie karty płatniczej jest bardzo przydatne.

Jeśli klient zgubił swoją kartę lub została mu ona skradziona czy też użyta bez jego wiedzy i zgody do dokonania transakcji, to, zgodnie z prawem, na banku spoczywa obowiązek udowodnienia, że było to wynikiem świadomego działania lub nieuwagi klienta.

Należy jednak dokonać tzw. **zaskarżenia transakcji**, to znaczy należy natychmiast zawiadomić wystawcę karty (bank) – zgłosić skargę na piśmie oraz zawiadomić policję.

Wszystkie te czynności należy wykonać jak najszybciej, bowiem do chwili zgłoszenia utraty karty klient ponosi odpowiedzialność do pewnej wysokości kwoty (z reguły jest ona podana w umowie), ale od momentu zgłoszenia do banku odpowiedzialność ta przechodzi na bank, który wydał daną kartę.

KARTY DEBETOWE I KREDYTOWE

Biorąc pod uwagę sposób rozliczania transakcji dokonywanych za pomocą karty, możemy wyróżnić dwa jej podstawowe typy: bankową kartę debetową i bankową kartę kredytową.

Karta debetowa to karta bankowa wydawana do rachunku osobistego i można nią płacić dopóty, dopóki są na niej środki. Działa tak, że w momencie wykonania transakcji (np. zakupu) zostaje obciążone konto osobiste (rachunek bankowy) posiadacza karty, a kwota transakcji nie może być wyższa niż kwota środków, jakie są na koncie posiadacza karty. Ta kwota jest potrącana przez bank najpóźniej w kilka dni od dokonania transakcji (np. zakupu).

Nim jednak dojdzie do transakcji, terminal płatności – urządzenie, w którym klient umieszcza kartę – łączy się z bankiem klienta i sprawdza, czy na koncie jest odpowiednia ilość środków. Jeśli nie, terminal nie zezwoli na dokonanie takiej transakcji.

Karta kredytowa działa odmiennie. Ona umożliwia klientowi zakup (transakcję) bez konieczności posiadania na koncie wystarczających do tego zakupu środków. Dzieje się tak dlatego, że bank przydzielił temu klientowi (na podstawie odpowiedniej umowy) limit kredytowy, którego wysokość z reguły zależy od wysokości dochodów klienta. Jeśli klient skorzystał z tego limitu (czyli zrobił zakupy na kwotę wyższą niż środki na koncie) i spłaci go przed upływem terminu okresu rozliczeniowego (jego długość określona jest w umowie z klientem), to bank nie zaczyna naliczać odsetek od kwoty zapłaconej z limitu.

Na przykład:

Bank zapisał w umowie 30-dniowy termin spłaty kwoty z limitu. To znaczy, że na spłatę tej kwoty bez oprocentowania klient ma 30 dni.

Jeśli jednak klient nie spłacił swojego zadłużenia z karty kredytowej w umówionym terminie (w tym przypadku w ciągu 30 dni), to bank zaczyna naliczać odsetki od tej kwoty.

Z reguły banki nie wymagają opłat za wydanie karty debetowej oraz karty kredytowej. Naliczają natomiast koszt za ich użytkowanie (np. opłata comiesięczna potrącana auto-

matycznie z konta) oraz pobierają opłaty za usługi dodatkowe przy karcie, np. dodatkowe ubezpieczenia.

Z obu rodzajów kart (kredytowej i debetowej) możemy korzystać za granicą. Trzeba jednak pamiętać o tym, że bank doliczy sobie koszt przewalutowania kwoty z lokalnej waluty na złote. Z reguły ten koszt jest niższy dla krajów, które są w strefie euro, a wyższe koszty wiążą się z przewalutowaniem kwot transakcji spoza strefy euro. Wynika to często z tzw. podwójnego przeliczenia: najpierw bank przelicza lokalną walutę na euro i dopiero euro na złote, nierzadko doliczając sobie jeszcze opłatę za tę czynność przeliczenia.

fot. Agencja Forum

Posiadając konto w banku, możemy posługiwać się nie tylko kartami debetowymi i kredytowymi, ale również innymi środkami płatniczymi. Należą do nich czeki, przelewy bankowe, a także płatności przez Internet, czyli on-line.

CZEK

Czek to pisemne polecenie bankowi wypłaty określonej kwoty konkretnej osobie (czek imienny) lub posiadaczowi czeku (czek na okaziciela). Czek wystawia posiadacz rachunku bankowego. Czek jest zatem dokumentem, dzięki któremu posiadacz rachunku bankowego może rozporządzać środkami na swoim koncie.

Istnieje kilka rodzajów czeków, w tym:

- ◆ czek gotówkowy, na podstawie którego bank wypłaca gotówkę osobie wskazanej na czeku lub posiadającej czek;
- ◆ czek rozrachunkowy, na podstawie którego bank przeleje określoną kwotę z rachunku wystawcy czeku na rachunek wskazany na czeku, przy czym oba konta nie muszą być w tym samym banku;
- ◆ czek podróżny, na podstawie którego osoba wskazana na czeku może podjąć gotówkę w banku za granicą kraju;
- ◆ czek zakreślony, który daje możliwość wypłaty środków jedynie bankierowi lub stałemu klientowi banku.

Formularze czeku są zazwyczaj książeczką czekową wydawaną przez bank na wniosek klienta (z tym że banki zazwyczaj odmawiają ich wydania osobom niepełnoletnim oraz tym, które mają problemy z terminowymi spłatami zobowiązań).

Jeśli saldo na koncie jest większe niż kwota zapisana na czeku, zapłata czeku może być wykonana. Jeśli na koncie nie ma wystarczającej kwoty, bank odmówi zapłaty i poinformuje o tym fakcie obie strony, zwykle pobierając za to jeszcze dodatkową opłatę.

Należy również pamiętać, że wystawianie czeków bez pokrycia jest w Polsce karalne z artykułu 61 Prawa ciekowego.

W przypadku otrzymania czeku bez pokrycia na jego posiadacz spoczywa obowiązek udowodnienia szkody powstałej z powodu wydania takiego czeku i oszacowania strat z tego wynikłych.

Sposobem na uniknięcie przyjęcia czeku bez pokrycia jest zażądanie tzw. czeku bankierskiego, czyli wystawionego przez bank, lub czeku potwierdzonego, czyli gwarantowanego przez bank wystawcy czeku. W następstwie wystąpienia wystawcy czeku o takie potwierdzenie bank wystawcy czeku m.in. przeksięgowuje na oddzielne konto sumę zabezpieczającą zapłatę czeku.

Podobnie jak przy kartach bankowych można dokonać zastrzeżenia czeku/czeków.

Klient może zwrócić się do banku o zastrzeżenie czy unieważnienie czeku, zanim zostanie on zrealizowany. Należy zawiadomić o tym bank, który wydał książeczkę czekową (blankiety), opisać sytuację oraz podać wszystkie szczegóły dotyczące czeku, który klient chce zastrzec (datę wypisania, osobę, na którą był wypisany, numer czeku itp.).

Bank może zastrzec (unieważnić) czek na przykład w przypadku, gdy zostanie udowodnione, iż został on podpisany pod przymusem lub został skradziony.

PRZELEW BANKOWY

Z reguły przelew bankowy jest to przeniesienie pieniędzy pomiędzy kontami.

Dokonuje się go usługą zwaną poleceniem przelewu: bank na podstawie dyspozycji klienta przekazuje określoną sumę środków na wskazany rachunek (z konta klienta na wskazane, inne konto). Z polecenia przelewu mogą korzystać wszyscy, którzy posiadają rachunek bankowy.

Dowodem dokonania płatności na wskazane konto jest bankowe potwierdzenie przelewu.

Zwykle przelewy dokonywane z konta na konto w tym samym banku są realizowane w czasie rzeczywistym, więc właściwie natychmiast. Natomiast czas realizacji przelewu do innego banku jest uzależniony od tego, jakie dany bank ma tzw. godziny cesji (czyli przekazywania środków), ale z reguły środki są przekazane na następny dzień. Należy się jednak liczyć z tym, że wspomniane cesje – rozliczanie przelewów – są realizowane wyłącznie w dni powszednie, zatem może się zdarzyć, że przelew wysłany w piątkowe popołudnie trafi do adresata dopiero w poniedziałek.

Do dokonania przelewu niezbędna jest znajomość numeru konta odbiorcy przelewu. Przelew można również wykonać za pośrednictwem Poczty Polskiej. Wypełniamy wtedy pocztowy blankiet, wpisując dodatkowo dane ad-

resowe odbiorcy. W tym przypadku jest to polecenie przelewu dokonane przy użyciu gotówki wpłacanej w urzędzie pocztowym. Nie dotyczą go opisane powyżej terminy realizacji przelewów bankowych. Taki przelew z reguły jest realizowany dłużej i należy się liczyć z opłatą pocztową za tę usługę.

By dokonać przelewu nie postępując się Internetem, można się udać do placówki bankowej. Wtedy też należy mieć przy sobie pełne dane odbiorcy przelewu (numer konta oraz dane adresowe). Przelewy dokonywane w placówkach bankowych są jednak również dodatkowo płatne.

PŁATNOŚCI ON-LINE

Dużo wygodniejszą od przelewów tradycyjnych formą przekazywania pieniędzy jest tzw. **przelew przez Internet**, czyli płatność **on-line**.

Aby z niego korzystać, należy poprosić bank, w którym ma się konto, o dostęp do konta przez Internet. O tym, jak to zrobić, pisaliśmy szczegółowo w części poradnika poświęconej rachunkowi bieżącemu.

Aby dokonać przelewu przez Internet, po zalogowaniu się na konto należy kliknąć w numer rachunku bankowego, jakim chce się w danej płatności posługiwać (jeśli jest ich kilka). Jeśli rachunek jest jeden, należy kliknąć właśnie w niego. Następnie w menu trzeba wybrać hasło „przelewy”. Na ekranie powinien się wówczas pojawić formularz przelewu, w którym wpisuje się dane odbiorcy przelewu oraz numer jego konta i sumę przelewanej kwoty. Wszyst-

kie miejsca na wpisanie tych danych są opisane, zatem nie jest to czynność trudna. W dalszej kolejności system może poprosić o tzw. autoryzowanie płatności, czyli wpisanie odpowiedniego, znanego nam hasła (które np. zostanie przesłane SMS-em bądź należy je spisać z otrzymanej od banku „karty haseł”) i przelew zostaje wysłany.

Kiedy wykonujemy tę operację po raz pierwszy, wydaje się nam ona nieco skomplikowana. Ale każdy bank ma instrukcję bankowości internetowej, w której krok po kroku jest opisane postępowanie. Dodatkowo zawsze można zatelefonować na infolinię bankową i spytać o radę lub wyjaśnić wątpliwość. Warto więc poświęcić na początku nieco więcej czasu, by opanować sprawną obsługę swojego konta. Za kolejnym razem dokonanie przelewu będzie już dużo łatwiejsze. Ci, którzy się do konta internetowego przekonali, chwalą go za to, że pozwala oszczędzać im nie tylko czas, ale i pieniądze. Z reguły bowiem za przelew zlecany przez Internet nie pobiera się opłat lub są one bardzo niewielkie.

KREDYT KONSUMENCKI

Kredyt konsumencki to pożyczone środki pieniężne przeznaczone na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej. By doszło do udzielenia takiej pożyczki, konieczne jest podpisanie umowy o kredycie konsumencym pomiędzy konsumentem (osobą biorącą kredyt, czyli kredytobiorcą) a przedsiębiorcą (bankiem bądź instytucją finansową udzielającą kredytu, czyli kredytodawcą).

Zasady umowy o kredyt konsumencki reguluje *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim*¹. Ustawa ta weszła w życie 18 grudnia 2011 roku. Należy jednak pamiętać, że do tego dnia (18 grudnia 2011 r.) obowiązywała *Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim*², a zatem zapisy „starej” ustawy nadal znajdują zastosowanie w umowach zawartych do dnia 17 grudnia 2011 r. włącznie. Na potrzeby niniejszego poradnika autorka opiera się na przepisach najnowszej ustawy.

Artykuł 3 i 4 Ustawy z 2011 r. ściśle precyzuje, co jest kredytem konsumenckim.

Do kredytów konsumenckich zalicza się do m.in. kredyty gotówkowe, ratalne czy kredyty w kontaktach osobistych konsumentów (opisanych wcześniej rachunkach bieżących).

Nie jest natomiast kredytem konsumenckim tzw. umowa kredytu 0% – nie przewiduje ona bowiem oprocentowania i innych kosztów wiążących się z zaciągnięciem i spłatą kredytu.

Maksymalna kwota kredytu konsumenckiego została określona w Ustawie na 255 550 zł (lub jej równowartość w innej walucie obcej).

Kredytodawcą (instytucją udzielającą kredytu) może być osoba fizyczna lub osoba prawna (przedsiębiorca) bądź grupa osób, które zajmują się udzielaniem pożyczek w ramach działalności biznesowej.

¹ Dz. U. nr 126, poz. 715 ze zm.

² Dz. U. z 2001 r. nr 100, poz. 1081 ze zm.

Należy pamiętać, że kredytów w oparciu o prawo bankowe mogą udzielać wyłącznie banki. Natomiast firmy pożyczkowe udzielają pożyczek w oparciu o przepisy Kodeksu cywilnego.

Ilość firm pożyczkowych jest duża, a poziom świadczonych przez nie usług jest zróżnicowany. Jeżeli ktoś decyduje się na zaciągnięcie pozabankowej pożyczki gotówkowej, to powinien pamiętać, że instytucje i osoby fizyczne udzielające pożyczek są zobowiązane do stosowania pewnych zasad.

Kredytodawca powinien poinformować nas o wysokości rzeczywistej stopy oprocentowania kredytu, dodatkowych opłatach i możliwości wcześniejszej spłaty oraz zagwarantować możliwość odstąpienia od umowy w terminie 14 dni kalendarzowych od momentu zadeklarowania chęci zaciągnięcia kredytu.

Niestosowanie tych zasad przez potencjalnego kredytodawcę powinno w kredytobiorcy wzbudzić szczególną ostrożność.

Zarówno umowa kredytu, jak i umowa pożyczki powinna być sporządzona na piśmie i winna zawierać następujące elementy:

- ◆ pełne dane osoby biorącej kredyt (kredytobiorcy),
- ◆ pełne dane osoby bądź instytucji udzielającej kredyt (kredytodawcy),
- ◆ wysokość kredytu,

- ◆ informację o zasadach i terminach spłaty kredytu (wraz z informacją nt. możliwości wcześniejszej spłaty kredytu),
- ◆ informację o całkowitej kwocie do zapłaty oraz wysokości rat,
- ◆ informację o kosztach kredytu (opłaty, prowizje, ubezpieczenie).

Składniki umowy o kredyt konsumencki precyzuje artykuł 30 Ustawy o kredycie konsumenckim³.

Każda umowa o kredyt konsumencki powinna być sporządzona na piśmie i sformułowana w sposób jasny i zrozumiały.

Przy decyzji o wyborze kredytu należy wziąć pod uwagę jego koszt. Według prawa koszty odsetek kredytu (maksymalne oprocentowanie kredytu) nie mogą wynieść więcej jak czterokrotność stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego. Według stanu na dzień 1 maja 2012 r. byłoby to $6,25\% \times 4 = 25\%$.

Niestety, co do kosztów innych opłat nie ma już takich ograniczeń. Należy zatem zwrócić uwagę na to, jakie koszty kredytodawca wymienia w umowie i jaką mają one wysokość. Zdarzyć się bowiem może, że kredytodawca będzie

³ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, Dz.U. z 2011 r. nr 126, poz. 715.

oferował pożyczanie kwoty na bardzo niski procent, ale dodatkowo ustanowi np. 10-procentową prowizję, koszty „opłaty wstępnej”, „opłaty manipulacyjnej”, „opłaty domowej” itd. W rezultacie może się okazać, że rzeczywiste oprocentowanie wyniesie wtedy i kilkaset procent (!).

Dlatego tak bardzo ważne jest przeczytanie umowy kredytowej przed jej podpisaniem ze szczególnym zwróceniem uwagi na to, czy zawiera ona wszystkie wymienione elementy, oraz upewnienie się, jaki jest rzeczywisty koszt kredytu – jakie całkowite zobowiązanie, wyrażone sumą otrzymanego kredytu i wszystkich jego kosztów, kredytobiorca będzie musiał spłacić.

Zatem – podobnie jak przy umowie o rachunek bankowy – warto poprosić przedstawiciela pożyczkodawcy o egzemplarz projektowanej umowy, by móc się z nią spokojnie zapoznać w domu. Takie prawo daje nam artykuł 12 Ustawy o kredycie konsumenckim, który mówi:

Konsument ma prawo do otrzymania, na wniosek, bezpłatnego projektu umowy o kredyt konsumencki, jeżeli w ocenie kredytodawcy lub pośrednika kredytowego spełnia on warunki do udzielenia mu kredytu konsumenckiego przez tego kredytodawcę lub pośrednika kredytowego. Projekt umowy powinien zawierać dane konsumenta, o których mowa w art. 30 ust. 1 pkt 1, oraz wszystkie warunki, na których kredyt mógłby zostać udzielony.

W JAKI SPOSÓB POLICZYĆ KOSZT KREDYTU?

Kredytobiorca ma do zapłacenia kredytodawcy tzw. całkowitą kwotę do zapłaty, na którą składają się: całkowita kwota kredytu i całkowity koszt kredytu.

Całkowita kwota kredytu to wszystkie środki, jakie kredytodawca udostępnił kredytobiorcy na podstawie zawartej umowy kredytu. Natomiast **całkowity koszt kredytu** to suma wszystkich kosztów, jakie poniesie kredytobiorca w związku z zawartą umową o kredyt. Składają się na nią: odsetki, prowizja, marża, koszty usług dodatkowych, ubezpieczenia.

W zapisach umowy z bankiem najczęściej wygląda to jako następujące zestawienie:

- a) całkowity koszt kredytu wynosi:.....
- b) rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosi:.....
- c) opłata z tytułu rozpatrzenia wniosku o kredyt (opłata przygotowawcza) wynosi:.....
- d) prowizja z tytułu udzielenia kredytu wynosi:.....
- e) pozostałe koszty (w tym koszty ustanowienia zabezpieczenia spłaty kredytu) wynoszą:.....
- f) łączna kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji wynosi:
.....

W tym miejscu warto jeszcze wyjaśnić, czym jest rzeczywista roczna stopa oprocentowania (w skrócie nazywana RRSO). Precyzuje ją artykuł 5 punkt 12 Ustawy o kredycie konsumenckim jako *całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym*.

Inaczej mówiąc, jest to wyrażony w procentach koszt kredytu po uwzględnieniu wszystkich wymienionych wyżej kosztów kredytu, które zapłaci kredytobiorca, decydując się na zawarcie umowy o kredyt. RRSO (rzeczywista roczna stopa oprocentowania) jest wyliczana indywidualnie dla każdego kredytu i zależy m.in. od kwoty kredytu i czasu, w jakim będzie spłacony.

Znajomość wartości RRSO pomaga klientom w porównywaniu ofert kredytów poszczególnych banków.

Wspomniana Ustawa o kredycie konsumenckim nałożyła też pewne obowiązki na instytucje reklamujące swoje kredyty. Należą do nich: obowiązek podawania informacji o koszcie reklamowanego kredytu i stopie oprocentowania, całkowitej kwocie kredytu i rzeczywistej stopie oprocentowania w sposób, jak czytamy w Ustawie, *jednoznaczny, zrozumiały i widoczny*.

Szczegółowo obowiązki dotyczące informacji podawanych w reklamie kredytu precyzuje artykuł 7 cytowanej Ustawy o kredycie konsumenckim.

PORĘCZENIE I UBEZPIECZENIE KREDYTU

Zabezpieczeniem spłaty kredytu mogą być dochody kredytobiorcy lub/i poręczenia innych osób. Poręczyciel to osoba, która jest odpowiedzialna za spłatę kredytu w przypadku, kiedy nie spłaca go kredytobiorca. Jeśli ktoś staje się poręczycielem, jest prawnie odpowiedzialny za dług,

którego spłatę poręczył. Znaczy to, że musi pokryć należne i niezapłacone kwoty, a bank ma prawo go w tym celu ścigać. Jeśli dochodzi do takiej sytuacji, warto skontaktować się z fachowcem, np. z Federacji Konsumentów (adresy w ostatnim rozdziale poradnika).

Poza tymi zabezpieczeniami (dochód własny pożyczkobiorcy i poręczyciel) kredytodawca może też wymagać ubezpieczenia kredytu. Należy zwrócić uwagę na jego koszt – wpływa on bowiem na koszt całego kredytu.

GDZIE UDAĆ SIĘ PO KREDYT?

Po kredyt udzielony w oparciu o przepisy prawa bankowego należy się udać wyłącznie do banków. Udostępnianie pieniędzy przez inne instytucje to – jak wspomniano wyżej – pożyczka, która podlega już nieco innym regulacjom prawnym (regulują ją wyłącznie przepisy Prawa cywilnego).

Kiedy zapadnie decyzja o wyborze kredytobiorcy, należy zazwyczaj najpierw wypełnić wniosek kredytowy i, wraz z dowodem tożsamości oraz – z reguły – zaświadczeniem o dochodach, dostarczyć go do potencjalnego kredytodawcy. W przypadku kredytu bankowego na podstawie informacji zawartych we wniosku kredytowym oraz dostarczonych dokumentów bank weryfikuje zdolność kredytową ubiegającego się o kredyt i podejmuje decyzję o przyznaniu kredytu, czego przypieczętowaniem jest umowa o kredyt.

Złote zasady kredytobiorcy:

1. Porównaj różne oferty: sprawdź ich stopę oprocentowania, dodatkowe opłaty, prowizje, zapisy o możliwości wcześniejszej spłaty.
2. Przed podpisaniem dokładnie przeczytaj umowę. Pamiętaj! Masz prawo przeczytać ją spokojnie w domu i wyjaśnić wszystkie wątpliwości.
3. Nie podpisuj dokumentu „in blanco”
4. Nie podpisuj umowy, w której brakuje informacji o stopie oprocentowania kredytu lub planie spłat.
4. Sprawdź datę umowy – nie podpisuj antydatowanych dokumentów (dokumentów z datą wsteczną).
5. Żądaj 1 egzemplarza każdego podpisanego przez siebie dokumentu.

Nim przejdziemy do omówienia podstawowych rodzajów kredytów, warto wspomnieć o jednej z instytucji, która zajmuje się zarówno pośrednictwem w gromadzeniu środków pieniężnych klientów, jak i udzielaniem pożyczek. Są to popularne SKOK-i, czyli Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe. Nie są to banki. Są to spółdzielnie działające w oparciu o odrębną Ustawę o spółdzielczych kasach rozliczeniowo-kredytowych i Ustawę o prawie spółdzielczym. Definicja SKOK-ów mówi o tym, iż są to grupy osób powiązanych ze sobą tym samym miejscem pracy bądź osób należących do tego samego stowarzyszenia społecznego lub zawodowego, które wspólnie oszczędzają i pożyczają sobie pieniądze.

Aby stać się członkiem SKOK-u, należy wypełnić deklarację członkowską, opłacić składkę członkowską, wykupić jeden udział w SKOK-u, wnieść wkład członkowski, a jeśli SKOK działa przy jakimś stowarzyszeniu, należy zostać również członkiem tego stowarzyszenia.

Z dniem 27 października 2012 roku SKOK-i zostały objęte nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego. Jak podaje Komunikat KNF z dnia 26 lipca 2012 r., w początkowym etapie nadzoru nastąpi ocena sytuacji finansowej Kas (SKOK-ów) oraz rozpoznanie rodzajów ryzyka występującego w ich działalności. Nie oznacza to jednak w żadnym razie, że SKOK-i staną się instytucjami bankowymi.

W żadnym razie nie są bankami tzw. instytucje parabankowe, które udzielają pożyczek, ale nie są objęte nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego.

W tym miejscu warto przypomnieć o szeregu ryzyk dotyczących działalności instytucji parabankowych, wiążących się m.in. ze wspomnianym powyżej brakiem nadzoru finansowego nad tymi instytucjami. Ryzykiem jest również brak wiarygodnego systemu gwarantującego wypłatę powierzonych tym instytucjom środków – w przeciwieństwie do banków, dla których gwarantem jest Bankowy Fundusz Gwarancyjny (opisany dokładniej w części poradnika dotyczącej inwestycji i oszczędzania).

Dodatkowo instytucje parabankowe stosują bardzo wysokie oprocentowanie udzielanych pożyczek, miewają nieprzejrzystą strukturę właścicielską i zarządczą oraz nie stosują się do przepisów sprawozdawczych (np. nie skła-

dają stosownych sprawozdań finansowych z działalności do Krajowego Rejestru Sądowego).

Takie praktyki spowodowały ustalenie przez Komitet Stabilności Finansowej zaleceń dla poprawy funkcjonowania bezpieczeństwa na rynku finansowym, w tym m.in.: zmianę (poprawę) uregulowań prawnych, w oparciu o które działają parabanki, wprowadzenie mechanizmów ograniczenia reklamowania tych instytucji, współpracę w zakresie identyfikowania parabanków pomiędzy Ministerstwem Finansów, Narodowym Bankiem Polskim, Komisją Nadzoru Finansowego oraz Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, jak również wzmocnienie sankcji karnych m.in. za oszustwa finansowe czy prowadzenie działalności bankowej bez odpowiednich uprawnień.

Komitet Stabilności Finansowej składa się z Ministra Finansów, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego. Jego celem jest współpraca głównych instytucji dla utrzymania stabilności systemu finansowego w kraju. W wyjątkowych sytuacjach w obradach Komitetu bierze też udział Premier.

Niezależnie jednak od zaproponowanych przez Komitet Stabilności Finansowej działań należy zawsze z najwyższą rozwagą przemyśleć każdą swoją decyzję o pożyczce i z największą roztropnością podchodzić do zainwestowania pieniędzy we wszelkie tzw. „złote okazje”.

Podstawowe rodzaje kredytów to:

- ◆ kredyt gotówkowy,
- ◆ kredyt ratalny, kredyt odnawialny,
- ◆ kredyt hipoteczny,
- ◆ kredyt konsolidacyjny i kredyt refinansowy.

Poniżej przedstawiamy, czym różnią się od siebie poszczególne kredyty i jaka jest specyfika każdego z nich.

KREDYT GOTÓWKOWY

Kredyt gotówkowy jest pożyczaniem pieniędzy w formie gotówki. Kredyt ten należy spłacić w określonej w umowie liczbie rat w określonym (również w umowie) czasie.

fot. Agencja Forum

Osoba biorąca kredyt – kredytobiorca – otrzymuje gotówkę od kredytodawcy, czyli instytucji udzielającej kredytu. Instytucjami takimi są banki, kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz firmy pożyczkowe, z tym że należy pamiętać o tym, o czym wspomniano powyżej: kredytu w oparciu o przepisy prawa bankowego udzielają wyłącznie banki. Od pewnego czasu o kredyt gotówkowy można się ubiegać za pomocą pośrednika finansowego. Należy jednak wcześniej ustalić, czy pobiera on honorarium bądź prowizję, jaki jest koszt jego usług i kiedy się go płaci.

Nim kredytodawca zdecyduje o udzieleniu kredytu w określonej kwocie, bada tzw. zdolność kredytową osoby, która chce wziąć kredyt.

Zdolność kredytowa jest to kwota, na jaką osoba może się bezpiecznie zadłużyć, tzn. zdolność do spłaty określonej ilości rat w określonej wysokości i określonym czasie.

Zdolność kredytowa jest liczona w następujący sposób: od kwoty comiesięcznych dochodów należy odjąć sumę wszystkich stałych wydatków miesięcznych (opłaty związane z gospodarstwem domowym, utrzymaniem samochodu, spłaty ewentualnych innych kredytów i zobowiązań, np. alimenty itp.). Pozostała kwota powinna być co najmniej taka, by pokryć kwotę wyliczonej comiesięcznej raty.

Bank sprawdza swojego potencjalnego kredytobiorcę w BIK (Biurze Informacji Kredytowej) i Krajowym Rejestrze Długów.

Biuro Informacji Kredytowej gromadzi, przechowuje, przetwarza i przekazuje informacje o historii kredytowej klientów banków, czyli o tym, w jakim banku jaki kredyt klient zaczerpnął oraz jak go spłaca bądź spłacał.

Krajowy Rejestr Długów gromadzi, przechowuje, przetwarza i przekazuje informacje o zobowiązaniach konsumentów wynikających z niespłaconych kredytów i pożyczek.

Mówiąc o kredytach gotówkowych, należy wspomnieć o tzw. **kredycie bez BIK**. Jest to pożyczka udzielana bez dokonania sprawdzenia potencjalnego pożyczkobiorcy w Biurze Informacji Kredytowej. Z reguły taka pożyczka jest udzielana przez tzw. parabank, czyli firmę pożyczkową świadczącą usługi podobne do tych, jakie świadczą banki. Firmy te nie są jednak objęte nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego.

Pozabankowe firmy pożyczkowe udzielają swoich pożyczek bez wglądu w BIK, bo po prostu nie mają prawa wglądu w informacje Biura Informacji Kredytowej (z danych w nich zawartych mogą korzystać wyłącznie banki).

KREDYT „NA DOWÓD”

Kredyt „na dowód” to pożyczka zazwyczaj na niedużą kwotę, przy udzielaniu której kredytodawca nie wymaga innych dodatkowych dokumentów (np. zaświadczenia o wysokości dochodów) ani poręczyciela.

Mniejsze formalności to jednak w tym przypadku zazwyczaj większe oprocentowanie takiej pożyczki oraz czasami konieczność opłat dodatkowych, np. za możliwość nieprzedstawienia wspomnianego zaświadczenia o dochodach.

Po tego rodzaju pożyczkę możemy się udać do osoby prywatnej (nieprowadzącej działalności gospodarczej), banku lub innej instytucji pożyczkowej.

Pożyczka od osoby prywatnej może być zarówno pożyczką od członka rodziny, jak i osoby nieznajomej. W tym drugim jednak przypadku najczęściej nie ma już mowy o pożyczce wyłącznie na dowód, bowiem pożyczkodawca (tutaj często zwany inwestorem) z reguły wymaga przedstawienia zaświadczeń o dochodach, ustanowienia zabezpieczenia pożyczki, jak np. weksel czy zastaw (elementy te zostały omówione szerzej w części poradnika dotyczącej pożyczki pod zastaw).

W banku kredyt „na dowód” bez dodatkowych formalności z pewnością najłatwiej otrzymają ci, którzy są stałymi klientami banku, mają w nim konto, czasem historię kredytową. Bank zna swojego klienta, wie, jakie ma wpływy na konto, jakie z niego wydatki. Z kolei osoby dla banku nieznane są z reguły sprawdzane jednak w Biurze Informacji Kredytowej (czy nie mieli problemów ze spłatą swoich poprzednich zobowiązań wobec innych instytucji).

Najszerszą ofertę pożyczek „na dowód” i pożyczek bez BIK spotkamy w opisanych powyżej parabankach, które

takich pożyczek udzielają czasem „od ręki”, ale – o czym bezwzględnie należy pamiętać – ich koszt jest z reguły bardzo wysoki.

Przed podpisaniem umowy pożyczki zwracamy uwagę na podobne elementy, jak te opisane przy kredycie gotówkowym.

Należy sprawdzić dodatkowo, czy:

- 1. Oprocentowanie pożyczki jest stałe – zdarzyć się może bowiem, że po miesiącu czy trzech ulega ono zmianie, rosnąc kilkukrotnie.**
- 2. Pożyczkodawca przewidział tzw. kaucję, czyli dodatkowe zabezpieczenie, np. 2000 zł przy kwocie pożyczki 1000 zł.** Wtedy w umowie do podanej kwoty pożyczki może zostać dopisana kwota kaucji. W tym przypadku będzie mowa o kwocie pożyczki 3000 zł, z czego klient otrzyma 1000 zł, a 2000 zł zostanie w parabanku jako zabezpieczenie spłaty owego 1000 zł. W razie opóźnienia spłaty 2000 zł może zostać zaliczone na rzecz spłaty pożyczki. Wtedy klientowi pozostaje do spłacenia suma kwoty rzeczywiście pożyczonej (1000 zł) i kwoty kaucji (2000 zł). W sumie – 3000 zł.

Należy też sprawdzić, czy:

- 3. Przewidziano (a jeśli tak – jak wysoką) opłatę za przesunięcie terminu spłaty pożyczki; np. czy po dodatkowych 15 dniach od ustalonego terminu spłaty klient ma do spłacenia kwotę powiększoną o np. 25% lub więcej.**

4. Zapisano koszt za przypomnienie o spłacie pożyczki; np. kiedy klient spóźnia się ze spłatą, telefon od firmy pożyczkowej lub wizyta pracownika firmy, z której klient wziął pożyczkę, może być dodatkowo płatna.

Czas na podsumowanie. Kredyt bez BIK to zazwyczaj pożyczka w parabanku bez sprawdzenia klienta w Biurze Informacji Kredytowej, a tzw. kredyt „na dowód” to z reguły kredyt w banku dla jego stałego klienta.

Jak wspomniano, kredytów mogą udzielać wyłącznie banki. Firmy pożyczkowe, zwane parbankami, nazywają czasem mianem kredytów udzielane przez siebie pożyczki, chcąc uchodzić za bardziej wiarygodne i być postrzegane jako banki.

Pożyczki pozabankowe są z reguły dużo prostsze do otrzymania, ale dużo droższe do spłacenia. O ich zaciągnięciu decyduje jednak zawsze ostatecznie klient i to on ponosi całkowitą odpowiedzialność za ich spłatę. Przed wzięciem kredytu, a szczególnie pożyczki w parabanku, należy zatem bardzo dokładnie przeczytać umowę, zastanowić się i odpowiedzieć sobie na pytanie: „czy jestem w stanie spłacić ten dług?”.

KREDYT RATALNY

Kredyt ratalny jest rodzajem kredytu konsumenckiego i jest przeznaczony na zakup konkretnych towarów. Umowa o kredyt ratalny powinna być sporządzona na piśmie i dodatkowo, prócz wszystkich elementów dotyczących umo-

wy o kredyt konsumencki wymienionych powyżej (w części opisującej kredyt konsumencki), powinna zawierać:

- ◆ opis dóbr lub usług objętych umową (np. marka, model, wymiary sprzętu),
- ◆ cenę,
- ◆ kwotę ewentualnej zaliczki, kwoty i terminy rat,
- ◆ ewentualne warunki dostawy.

Nim podpisze się umowę o kredyt ratalny, należy dokładnie dopytać się o wysokość prowizji pobieranej przez kredytodawcę przy udzielaniu takiego kredytu oraz wysokość oprocentowania. Nierzadko zdarza się bowiem tak, że kredytodawcy oferują zakup na niski procent, ale „odbijają” to sobie wysoką prowizją.

Warto zatem przeanalizować koszt całego kredytu, dodając do siebie – jak opisano powyżej – wszystkie koszty, jakie poniesie kredytobiorca w związku z zawartą umową o kredyt (odsetki, prowizja, marża, koszty usług dodatkowych, ubezpieczenie).

W tym miejscu warto wspomnieć o tzw. „kredycie 0%”, który – w uproszczeniu – ma oznaczać kredyt bez kosztów. Należy jednak przy takiej ofercie zwrócić uwagę, czy klient nie jest faktycznie zobowiązany do pokrycia innych, dodatkowych kosztów, jak choćby ubezpieczenie kredytu.

KREDYT ODNAWIALNY

Kredyt odnawialny to tzw. kredyt w koncie. Jest to zatem kredyt udzielany w ramach konta osobistego (rachunku

bankowego), jakie klient posiada w danym banku. Z reguły klient może z niego skorzystać od chwili otwarcia rachunku w danym banku.

Kredyt odnawialny jest otwartą linią kredytową z limitem określonym przez bank na konkretną kwotę, czyli polega on na przyznaniu klientowi możliwości wypłaty środków większych niż aktualne saldo. Saldo to ilość środków rzeczywiście posiadanych na koncie. Tego ogólnie ustalonego limitu klient nie może przekroczyć.

Dla lepszego wyjaśnienia można posłużyć się następującym przykładem:

Klient ma na koncie saldo (rzeczywistą ilość środków) w wysokości 2000 zł.

Bank przyznał mu limit kredytu odnawialnego w wysokości 4000 zł. To znaczy, że klient ma możliwość wypłaty z konta kwoty 6000 zł. Widoczne wtedy na wyciągu bankowym saldo konta to – 4000 zł (minus 4000 zł), od której to kwoty bank nalicza odsetki. W kolejnych dniach klient wpłaca na konto 2000 zł, zatem saldo wynosi już tylko – 2000 zł (minus 2000 zł) i od tych 2000 zł bank nalicza dalej odsetki do spłaty. Każdy kolejny wpływ środków na konto klienta będzie zmniejszał ujemne saldo (zadłużenie wobec banku wynikające z podjętej kwoty kredytu) oraz naliczane od tej ujemnej kwoty odsetki.

W kredycie odnawialnym nie ma z góry ustalonej kwoty poszczególnych rat. To od klienta zależy, czy będzie go spłacał sukcesywnie, np. mniejszą kwotą co miesiąc, czy

zwróci kwotę jednorazowo nawet w ostatnim dniu obowiązywania spłaty.

Kredyt odnawialny jest przyznawany zazwyczaj na 12 miesięcy i po tym czasie bank automatycznie przedłuża go o kolejne 12 miesięcy. Jeśli klient nie chce takiego przedłużenia, to powinien zgłosić bankowi chęć rozwiązania umowy o kredyt odnawialny przed upływem tego terminu.

Za początek spłaty kredytu odnawialnego niektóre banki uważają pierwszy dzień wykorzystania kredytu, a inne – moment podpisania umowy kredytowej. Wszystko to zawarte jest właśnie w umowie.

Chcąc zaczerpnąć kredyt odnawiany, klient musi podpisać z bankiem umowę. Jeśli nie ma rachunku w danym banku, w którym chce wziąć kredyt odnawialny, musi najpierw otworzyć w nim rachunek (założyć konto), bowiem – jak wspomniano powyżej – kredyt odnawialny jest nierozzerwalnie związany z kontem osobistym (to tzw. kredyt w koncie).

Przy staraniu się o kredyt odnawialny istotne dla banku jest to, czy klient może wykazać się regularnymi wpływami na konto (np. stałe wpływy wynagrodzenia czy świadczenia emerytalnego) i czy wcześniejsze swoje zobowiązania spłacał na czas.

Niektóre banki przy podpisaniu umowy o kredyt odnawialny wymagają od klienta przedstawienia zaświadczenia o wysokości dochodów, od nich bowiem uzależniają wysokość przyznanego limitu kredytowego (zwyczajowo jest to kwota stanowiąca wartość od sześć- do ośmiokrot-

ności miesięcznego dochodu klienta). Banki dopuszczają jednak możliwość podwyższenia tego limitu na wniosek klienta.

Należy pamiętać, iż jest to kredyt oprocentowany, z reguły w niższej kwocie niż inne kredyty, ale należy to zweryfikować przed podpisaniem umowy.

Dodatkowo, przy przyznaniu kredytu odnawialnego banki mogą pobierać też inne jeszcze opłaty: za rozpatrzenie wniosku, przygotowanie umowy, odnowienie, podwyższenie limitu, odroczenie (tzw. prolongatę) terminu spłaty kredytu.

Co jednak w tym miejscu warto przypomnienia – przy kredycie odnawialnym odsetki są naliczane od faktycznej kwoty zadłużenia (patrz: przykład dotyczący kredytu odnawialnego).

By jednak taki kredyt był sensowną alternatywą do innego rodzaju kredytów czy pożyczek, należy pamiętać o samodyscyplinie i przestrzegać następujących zasad:

- 1. Spłacać dług w terminie; w przeciwnym razie bank zaczyna naliczać tzw. odsetki za niespłacony kredyt, które są już znacznie wyższe niż odsetki od prawidłowo spłacanego kredytu odnawialnego.**
- 2. Nie zacierać granicy pomiędzy kwotą środków, które mamy rzeczywiście na koncie, a środkami dostępnymi w kredycie odnawianym.**
- 3. Nie korzystać z niego stale i bez samokontroli.**

Jeśli klient o tych zasadach zapomina, to największa zaleta kredytu odnawialnego – jego odnawialność, czyli możliwość

wielokrotnego wykorzystania przyznanych środków – może stać się jego wadą, powodując stałe „życie na kredyt”.

KREDYT HIPOTECZNY

Kredyt hipoteczny jest typem kredytu bankowego długoterminowego, udzielanego najczęściej na budowę bądź zakup nieruchomości, dla którego zabezpieczeniem jest hipoteka. Hipoteka jest prawem na nieruchomości (dom, mieszkanie bądź działka) i gwarancją dla spłaty wierzytelności. Inaczej mówiąc, to zastaw na nieruchomości, który wygasa w momencie spłaty zobowiązania finansowego (np. całkowitej spłaty kredytu, w którym hipoteka stanowiła zabezpieczenie) przez dłużnika (kredytobiorcę). Informacja o tym, iż nieruchomość stanowi gwarancję dla kredytu hipotecznego, jest zawierana w księdze wieczystej nieruchomości (dokumencie, który określa stan prawny nieruchomości, prowadzonym przez właściwy sąd rejonowy) i widnieje tam do czasu spłaty kredytu.

Zwracając uwagę na takie kryteria, jak waluta kredytu, oprocentowanie kredytu, sposób jego spłacania oraz to, czego dotyczy (co jest przedmiotem kredytu hipotecznego), można wydzielić następujące rodzaje kredytu hipotecznego:

1. **Kredyt hipoteczny walutowy lub złotówkowy** – banki dają możliwość zaciągania kredytów w złotówkach lub w innej walucie obcej (np. euro czy franku szwajcarskim).

2. **Kredyt hipoteczny w oprocentowaniu stałym lub zmiennym** – wybór stałej stopy oprocentowania wiąże się z tym, iż nie ulega ona zmianie podczas okresu kredytowania, niezależnie od zmian wysokości stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego i rynkowych stóp oprocentowania. W zmiennej stopie oprocentowania jest przeciwnie – zmienia się ona w zależności od wielkości rynkowych stóp procentowych.
3. **Kredyt hipoteczny z ratami równymi lub malejącymi** – wybór spłat rat malejących oznacza, że w początkowym okresie raty są znacznie wyższe, jednak znacznie maleją wraz z czasem spłaty.
4. **Kredyt hipoteczny mieszkaniowy** (na zakup mieszkania) lub **na zakup nieruchomości** (gruntu) czy **budowlany** (na budowę domu).

Wyróżnia się też kredyt konsolidacyjny (opisany szczegółowo poniżej), który zaciąga się na skonsolidowanie wszystkich swoich zadłużeń w jeden kredyt, a jako zabezpieczenie ustala się hipotekę posiadanej już nieruchomości.

Przed podjęciem decyzji o wyborze kredytodawcy warto odwiedzić kilka banków, by przyjrzeć się ich ofercie i porównać nie tylko wysokość oprocentowania kredytu, które jest pierwszym i najważniejszym jego elementem, ale też dodać do niego marżę bankową. Na koszt kredytu

wpłyńie też wartość prowizji, jaką pobierze bank od kwoty udzielonego kredytu (jest wyrażana w procentach), oraz obowiązki dotyczące ubezpieczenia kredytu (może to być ubezpieczenie nieruchomości, ale zdarza się, że bank będzie wymagał także ubezpieczenia na życie z cesją praw na bank).

W rozeznaniu się w gamie ofert może pomóc pośrednik – doradca finansowy. Nim skorzysta się z jego usług, należy się dowiedzieć, czy pobiera prowizję (koszt) za taką usługę, a jeśli tak – to jaką.

Z reguły też na etapie „wypytywania o oferty” klient może otrzymać od banku wstępną ofertę kredytową, która zawiera najważniejsze punkty przyszłej umowy i daje większe możliwości porównania kosztów i warunków proponowanych ofert.

Taka oferta nie niesie za sobą zobowiązań, czyli klient może ją zaakceptować, ale może i odrzucić.

Należy też pamiętać o dodatkowych kosztach wynikających z kredytu hipotecznego, takich jak koszt ustanowienia hipoteki, ustanowienia księgi wieczystej i koszty notarialne.

Wstępne formalności przy kredycie hipotecznym są podobne do tych stosowanych ogólnie przy kredytach. Najpierw zatem należy złożyć wniosek o przyznanie kredytu wraz z wymaganymi załącznikami (z reguły są to: zaświadczenie o dochodach i kserokopia dowodu tożsamości,

a o innych wymaganych przez bank dokumentach informuje pracownik danego banku).

Podobnie jak przy pozostałych kredytach, nim bank przyzna kredyt, sprawdzi zdolność kredytową potencjalnego klienta (czyli kwotę, jaką klient może przeznaczyć na spłatę kredytu) oraz „jego historię” w Biurze Informacji Kredytowej.

Kolejne formalności charakterystyczne dla tego rodzaju kredytu to założenie księgi wieczystej dla nieruchomości (jeśli jeszcze jej nie posiada), w której znajdzie się zapis o zajęciu hipoteki przez bank do czasu spłaty kredytu, oraz ubezpieczenie nieruchomości.

Przed ostatecznym podpisaniem umowy o kredyt hipoteczny należy ją dokładnie przeczytać. Jeśli jakieś jej treści są niejasne bądź niezrozumiałe, należy poprosić kredytodawcę o ich wyjaśnienie. Zgodnie z tzw. Rekomendacją ostrożnościową T⁴ **informacje przekazywane klientowi powinny być zrozumiałe, jednoznaczne i czytelne. Na prośbę klienta bank powinien udostępnić klientowi projekt umowy w czasie odpowiednio długim do zapoznania się z jej treścią oraz zapewnić klientowi wymagane wyjaśnienia. Wszystko po to, by podpisanie umowy odbyło się przy znajomości i zrozumieniu zawartych w niej zapisów.**

⁴ Rekomendacja T zakłada, że w celu zaciągnięcia kredytu obowiązkowo trzeba przedłożyć bankowi zaświadczenie o zarobkach, a kwota całkowitego obciążenia kredytem nie będzie mogła przekroczyć 50% uzyskiwanych dochodów.

W przypadku zaistnienia trudności ze spłatą rat kredytu należy bezwarunkowo skontaktować się z bankiem, by wyjaśnić sytuację i wspólnie poszukać rozwiązania. W zależności od przyczyny rozwiązaniem będzie np. rozłożenie zadłużenia na dłuższy czas bądź zawieszenie spłaty rat na umówiony okres. Możliwa jest też zmiana ustalonego dnia wpłaty raty, tak by była dopasowana do dnia otrzymywania świadczenia. W przypadku spiętrzenia się wielości kredytów możliwe jest wzięcie kredytu konsolidacyjnego.

Z reguły zmiana warunków umowy kredytowej wiąże się z dodatkową opłatą, ale nie warto zwlekać z rozwiązaniem problemu ze spłacaniem zobowiązań, bo prowadzi to z reguły do dużo gorszych konsekwencji.

Można się też zwrócić o bezpłatną poradę w tej kwestii do odpowiednich instytucji. Dane wybranych instytucji i organizacji znajdują się w ostatniej części poradnika.

Kredyt hipoteczny różni się od pożyczki hipotecznej, która może być zaciągnięta na dowolny cel, niekoniecznie związany z nieruchomościami. Jest to typ pożyczki pod zastaw, o czym będzie mowa w dalszej części poradnika.

KREDYT KONSOLIDACYJNY I REFINANSOWY

I na koniec krótka informacja o kredycie konsolidacyjnym, który jest kredytem, jaki zaciąga się na spłatę wcześniejszych zobowiązań. Konsolidacja oznacza bowiem połączenie, w którym – tutaj w przypadku kredytów – zamiast wielu pozostaje jeden. W momencie podpisania umowy o kre-

dyt konsolidacyjny wszystkie kwestie związane z obsługą uprzednich kredytów przejmuje na siebie bank, w którym klient bierze kredyt konsolidacyjny. Pieniędzmi z kredytu konsolidacyjnego można sfinansować spłatę kredytu mieszkaniowego, samochodowego, zapłatę debetu na koncie/rachunku bankowym oraz spłatę karty kredytowej.

Z reguły kredyt konsolidacyjny ma korzystniejsze (niższe) oprocentowanie i mniejszą comiesięczną ratę w porównaniu do sumy rat dotychczasowych pojedynczych kredytów. Należy jednak zwrócić uwagę na to, czy okres spłacania jednego kredytu konsolidacyjnego będzie taki sam, jak wcześniejszych pojedynczych kredytów. Jeśli okaże się, że jest on sporo dłuższy, to w ostateczności łączna kwota, jaka pozostaje do spłacenia w kredycie konsolidacyjnym, będzie wyższa (kredyt będzie bowiem płacony dłużej z większą liczbą rat i odsetek).

Przed wzięciem takiego kredytu należy dobrze zweryfikować swoje zobowiązania kredytowe i przemyśleć, czy rzeczywiście jest ich tak wiele, że opłaci się skonsolidowanie ich w jeden kredyt.

Formalności przy podpisywaniu umowy o kredyt konsolidacyjny są w zasadzie takie same jak przy innych kredytach. Przy wyborze kredytodawcy poza oprocentowaniem i wielkością prowizji należy jeszcze dopytać o to, czy i w jakiej wysokości bank pobiera opłatę przygotowawczą oraz opłatę za rozpatrzenie wniosku o kredyt.

Najczęściej zabezpieczeniem takiego kredytu jest nieruchomości, której właścicielem jest bądź sam kredytobior-

ca, bądź też inna osoba (za zgodą tej osoby). Jest to wtedy kredyt konsolidacyjny hipoteczny.

Zabezpieczeniem dla banku może też być miesięczne uposażenie klienta – wtedy jest to tzw. kredyt konsolidacyjny gotówkowy. Jest on zazwyczaj udzielany na niższe kwoty i na krótszy termin.

Szczególną odmianą konsolidacji, która dotyczy wyłącznie kredytu mieszkaniowego, jest kredyt refinansowy. Jest to nowy kredyt hipoteczny, jaki można otrzymać na spłatę poprzedniego, jednak – co najważniejsze – celem takiego kredytu jest zamiana dotychczasowego kredytu hipotecznego na nowy, z założenia tańszy i z niższą ratą.

Taki kredyt jest też zobowiązaniem długoterminowym, ale zaciągniętym w innym banku, który zaoferował lepsze niż dotychczasowe warunki kredytowania.

Z reguły decyzja o przyznaniu kredytu to dobra i oczekiwana wiadomość dla kredytobiorcy, dzięki kredytowi będzie mógł bowiem zrealizować swoje plany. Ale mogą się pojawić problemy ze spłatą zobowiązań. Należy wtedy pamiętać, by nie próbować „ratować się” zaciągnięciem kolejnego kredytu lub wzięciem kolejnej pożyczki w instytucji parabankowej. Jak pokazują doświadczenia, postępowanie takie z reguły prowadzi do tzw. spirali kredytowej, powodującej popadanie w coraz większe długi.

W przypadku wystąpienia problemów ze spłatą w pierwszej kolejności należy uregulować najdroższe zobo-

wiązania, dla których odsetki są najwyższe (z reguły są to zadłużenia na karcie kredytowej i kredyt konsumpcyjny). W dalszej kolejności warto zastanowić się nad zaciągnięciem kredytu konsolidacyjnego.

Poza wszystkim przy pożyczaniu najważniejsze jest „pilnowanie terminów” i autodyscyplina oraz traktowanie kredytów jako pomoc mającą na celu rozłożenie kosztów w czasie, a nie źródło finansowania wydatków konsumpcyjnych.

POŻYCZKA POD ZASTAW

Pożyczka pod zastaw polega na tym, że w zamian za ustaloną kwotę pożyczkobiorca decyduje się przenieść prawo własności na pożyczkodawcę na oznaczony czas spłaty długu.

Zastawem są zazwyczaj dobra materialne typu: samochód, biżuteria, papiery wartościowe lub nieruchomości.

Pożyczka pod zastaw może być udzielona na dowolny cel.

Pożyczkodawcą może być zarówno bank, jak i osoba prywatna. Może też nią być instytucja parabankowa, opisana powyżej, ale w tym przypadku należy zachować szczególną ostrożność.

Umowa pożyczki pod zastaw powinna być sporządzona na piśmie i dodatkowo, prócz podstawowych elementów, tj. danych pożyczkodawcy i pożyczkobiorcy, powinna zawierać:

- ◆ opis dóbr objętych umową,
- ◆ kwotę udzielonej pożyczki i wysokość jej oprocentowania,
- ◆ kwotę i termin spłaty pożyczki, kwotę ewentualnej zaliczki.

Zastaw wygasa po spłaceniu w całości i w wyznaczonym czasie zaciągniętego zobowiązania. Natomiast w przypadku, kiedy dłużnik nie wywiązał się prawidłowo ze spłacenia długu, bank czy instytucja pozabankowa (ten, kto udzielił takiego kredytu) ma prawo odebrać dłużnikowi zastawioną własność i odsprzedać ją osobom trzecim (w ten sposób odzyskuje swój dług).

Decyzja pożyczki pod zastaw hipoteczny (mieszkania czy domu) powinna być podjęta z dużą rozważą w kontekście ewentualnej straty przy niepowodzeniu spłaty pożyczonej kwoty. Dodatkowo trzeba pamiętać o kosztach wiążących się z jej zaciągnięciem, tj. prowizją czy wyceną wartości nieruchomości.

fot. Agencja Forum

III. UBEZPIECZENIA

Ubezpieczenie to umowa zawarta pomiędzy towarzystwem ubezpieczeniowym (ubezpieczycielem) a klientem (ubezpieczającym). Według polskiego prawa **ubezpieczycielem** może być wyłącznie zakład ubezpieczeń (działający jako spółka akcyjna czy towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych). Istotne, że taki ubezpieczyciel musi posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej (wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego).

Warto jeszcze wyjaśnić rozróżnienie pojęć „ubezpieczający” i „ubezpieczony”. **Ubezpieczający** to osoba, która zawiera umowę z ubezpieczycielem i jest zobowiązana do wpłaty składek. **Ubezpieczony** to osoba, której dobra zostały objęte umową ubezpieczenia.

Z reguły ubezpieczający jest zarazem ubezpieczonym np. osoba zawiera umowę ubezpieczającą swój samochód. Ale może zdarzyć się sytuacja, w której np. rodzic (ubezpieczający) ubezpiecza swoje dziecko (ubezpieczony).

W ubezpieczeniach spotyka się jeszcze jedno pojęcie: „**uposażony**”. Z reguły o uposażonym jest mowa w ubezpieczeniach osobowych (np. w ubezpieczeniu na życie) i jest to osoba, którą ubezpieczający (zawierający polisę) wskazał jako właściwą do odbioru sumy ubezpieczenia po jego śmierci.

Umowę o ubezpieczenie nazywa się **polisą**. Jest to dokument, w którym strony potwierdzają zawarcie umowy ubezpieczenia na uzgodnionych warunkach. Na jej podstawie ubezpieczony otrzyma odszkodowanie w chwili wystąpienia zdarzenia losowego, na jakie zawarta jest polisa. Jest on zobowiązany do płacenia składki w określonej wysokości i w określonym czasie. Zapłacenie składki to konieczny warunek, aby móc dochodzić prawa do odszkodowania w razie zaistniałego zdarzenia wymienionego w polisie.

Polisa powinna zawierać:

- ◆ dane ubezpieczającego,
- ◆ dane ubezpieczonego, jeżeli są inne niż ubezpieczającego (np. mąż ubezpieczający żonę),
- ◆ rodzaj ubezpieczenia,
- ◆ sumę ubezpieczenia i wysokość składki,
- ◆ okres, na jaki została zawarta polisa,
- ◆ zakres ubezpieczenia (co obejmuje, a co wyłącza z ubezpieczenia),
- ◆ obowiązki ubezpieczonego w trakcie trwania polisy oraz w momencie wystąpienia zdarzenia losowego, które obejmuje polisa.

W niektórych przypadkach ubezpieczyciel wystawi inny dokument potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia, np. legitymację, zawsze jednak ubezpieczyciel jest bezwzględnie zobowiązany do wystawienia dokumentu ubezpieczenia, który potwierdza zawarcie umowy ubezpieczeniowej.

Z reguły każda firma ubezpieczeniowa posiada regulamin ubezpieczeń, w którym znajdują się opisy praw i obowiązków tak klienta, jak i ubezpieczyciela, a podstawowe umowy ubezpieczenia są oparte o zapisy zawarte w Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia (tzw. OWU). OWU opisują najważniejsze cechy danego ubezpieczenia, tj. zakres i czas jego trwania, sposób zawierania umowy, prawa i obowiązki stron umowy oraz sposób oceny i zasady wypłaty odszkodowania. Przed decyzją o wyborze ubezpieczyciela warto zapoznać się z treścią OWU kilku ubezpieczycieli, nie pominąwszy również treści pisanych tzw. drobnym drukiem czy oznaczanych „gwiazdką”. Choć treści powinny być podane w sposób zrozumiały i jednoznaczny, to zdarza się, że analiza OWU może nie być prosta. Warto zatem poprosić pracownika ubezpieczyciela o możliwość zapoznania się z tym dokumentem spokojnie w domu, by móc ewentualne wątpliwości wyjaśnić jeszcze przed podpisaniem umowy.

Gdy podejmiemy już decyzję o wyborze ubezpieczenia i ubezpieczyciela, wypełniamy wniosek o zawarcie ubezpieczenia. Jest to formularz, w którym ubezpieczyciel wymaga wpisania informacji istotnych jego zdaniem do oceny ryzyka ubezpieczeniowego, a co za tym idzie – obliczenia wysokości składki.

Ubezpieczony jest zobowiązany do udzielenia odpowiedzi. Nierzadko ubezpieczyciel zawiera dodatkowy zapis w umowie o obowiązku poinformowania go o zmianie okoliczności, które opisane są w formularzu. Niepodanie

informacji lub podanie informacji niezgodnych ze stanem faktycznym może rodzić później komplikacje z wypłatą ewentualnego odszkodowania.

Po wypełnieniu i złożeniu wniosku o zawarcie umowy o ubezpieczenie ubezpieczyciel powinien przedstawić propozycję umowy na zasadach określonych w OWU (Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia). Jeśli klient ma inne lub dodatkowe oczekiwania, może zgłosić je pisemnie zakładowi ubezpieczeń i negocjować warunki zmiennej oferty.

Samo złożenie wniosku o zawarcie umowy ubezpieczenia nie rodzi skutków zawarcia umowy, to znaczy, że można odstąpić od podpisania umowy ubezpieczenia bez dodatkowych skutków.

W sytuacji, gdy umowa została zawarta, ubezpieczonemu przysługuje prawo jej wypowiedzenia w ciągu 30 dni, z tym że dotyczy to umów na okres powyżej sześciu miesięcy. Zatem warunkiem możliwości wypowiedzenia umowy ubezpieczenia jest posiadanie polisy na czas co najmniej sześciu miesięcy. Wypowiedzenie umowy nie zwalnia jednak ubezpieczonego z obowiązku zapłaty składki za czas, w którym był objęty ubezpieczeniem.

Na przykład: wypowiadamy umowę ubezpieczenia mieszkania w 15. dniu od jej podpisania. To znaczy, że przez 14 dni nasze mieszkanie było objęte ochroną ubezpieczeniową (np. od zalania, pożaru itp.) i za ten czas zakład ubezpieczeniowy policzy kwotę składki do zapłaty.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stoi na stanowisku, że jest to jedyny koszt, jakiego zakład ubezpieczeniowy ma prawo się domagać w przypadku odstąpienia od umowy. Wszystkie inne koszty finansowe i opłaty manipulacyjne, poza składką za konkretne dni ubezpieczenia, są w przypadku rezygnacji z polisy w ciągu pierwszych 30 dni niedopuszczalne.

Zawarcie umowy ubezpieczenia nakłada obowiązek zapłaty składki. Z reguły termin jej płatności zawarty jest w umowie, a jeśli nie, to powinna ona być zapłacona wraz z podpisaniem umowy ubezpieczenia.

W przypadku, gdy doszło do szkody, termin, w jakim należy to zgłosić do ubezpieczyciela, regulują OWU i z reguły powinien to uczynić ubezpieczający. Jednak jeśli nie jest to możliwe, zgłoszenia może dokonać ubezpieczony. Jeśli szkoda nie zostanie zgłoszona w wyznaczonym terminie, to ubezpieczyciel może zmniejszyć sumę odszkodowania (o ile wykaże, że zwłoka przyczyniła się do zwiększenia szkody). Forma zgłoszenia szkody z reguły też jest opisana w Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia. Konsekwencją zgłoszenia szkody w odpowiednim terminie jest podjęcie przez ubezpieczyciela działań, które określą okoliczności i rozmiar szkody i doprowadzą do wypłaty odszkodowania. Powinno to nastąpić w terminie 30 dni od chwili otrzymania zawiadomienia o zgłoszeniu szkody. Wyjątkiem jest sytuacja, w której w ciągu 30 dni nie było możliwe wyjaśnienie

okoliczności zaistnienia szkody. Wtedy stosuje się zasadę, że świadczenie powinno być zrealizowane w ciągu 14 dni od dnia, w którym wyjaśnienie okoliczności szkody stało się możliwe.

Przez „niemożność wyjaśnienia okoliczności szkody” rozumie się np. brak dokumentów niezbędnych do likwidacji szkody.

W przypadku gdy ubezpieczyciel odmówił wypłaty świadczenia lub wypłacił je w zbyt niskiej kwocie, należy zwrócić się pisemnie do ubezpieczyciela z odwołaniem od decyzji (można dołączyć wszelką dokumentację, np. akta medyczne czy opinie rzeczoznawców). Jeśli odwołanie nie przyniesie oczekiwanego rezultatu, można wnieść skargę do Rzecznika Ubezpieczonych lub złożyć skargę do sądu polubownego, a w ostateczności do sądu cywilnego właściwego dla siedziby ubezpieczyciela lub miejsca zamieszkania ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego (w zależności od rodzaju sprawy).

Składając taki pozew, można od razu zawnieść do sądu o zwolnienie z kosztów sądowych i przyznanie pełnomocnika z urzędu, który będzie reprezentował interes skarżącego.

Należy pamiętać, że czas, w którym można wytoczyć takie powództwo, jest ograniczony i zaczyna swój bieg od chwili otrzymania ostatecznej decyzji od ubezpieczyciela. Z reguły trwa on do 3 lat, ale może być inny w zależności od zapisów przyjętych w warunkach ubezpieczeń.

PODSTAWOWE RODZAJE UBEZPIECZEŃ

Istnieje kilka kryteriów dla rozróżnienia rodzajów ubezpieczeń. Po pierwsze ubezpieczenia mogą być **dobrowolne** (te klient sam z własnej woli kupuje, np. ubezpieczenie podróżne) lub **obowiązkowe** (te wynikają z nałożonego prawa, np. OC – ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej właściciela pojazdu).

Ustawa o działalności ubezpieczeniowej⁵ wyróżnia z kolei ubezpieczenia **na życie** oraz **majątkowe** i **osobowe**, w każdej z tych grup wyszczególniając jeszcze inne rodzaje. I tak, w grupie ubezpieczeń na życie znajdują się: ubezpieczenie na życie, posagowe, rentowe, wypadkowe, chorobowe, a w grupie ubezpieczeń majątkowych i osobowych m.in. ubezpieczenie od wypadku i choroby zawodowej, casco, od odpowiedzialności cywilnej, kredytu, gwarancje ubezpieczeniowe czy ubezpieczenie od szkód żywiołowych i szkód rzeczowych.

Kiedy mowa o ubezpieczeniach, często spotyka się określenie „**assistance**”. W tłumaczeniu na język polski oznacza ono „pomoc, asystę”. Są to dodatkowe pakiety usług polegające na tym, że osoba poszkodowana (ubezpieczony) może zatelefonować pod numer telefonu wskazany przez ubezpieczyciela, by poinformować o zaistniałej nieprzewidzianej sytuacji. W skład takiego pakietu może wchodzić – w zależności od rodzaju ubezpieczenia – po-

⁵ Załącznik do ustawy z dn. 22.05.2003 r. o działalności ubezpieczeniowej.

moc drogowa, holowanie, wystanie do domu hydraulika czy elektryka itp.

Na potrzeby niniejszego poradnika skupiono się na opisie najczęściej zawieranych ubezpieczeń, tj. ubezpieczeniu na życie, majątkowym, komunikacyjnym oraz turystycznym.

UBEZPIECZENIE NA ŻYCIE

Ubezpieczenie na życie należy do grupy ubezpieczeń osobowych, których przedmiotem jest życie lub zdrowie. Zdarzeniem losowym, które powoduje wypłatę świadczenia od ubezpieczyciela, jest śmierć ubezpieczonego lub dożycie przez niego określonego wieku.

Główną funkcją ubezpieczenia na życie jest zabezpieczenie bliskich na wypadek śmierci posiadacza polisy lub też zapewnienie ubezpieczonemu dodatkowych środków w starszym wieku.

W przypadku ubezpieczenia na wypadek śmierci ubezpieczyciel wypłaci świadczenie, jeśli śmierć nastąpiła w czasie trwania umowy polisy, dlatego nierzadko ubezpieczyciele proponują zawarcie takiej polisy dożywotnio, a nie na czas określony.

W ubezpieczeniu na dożycie określonego wieku ubezpieczyciel wypłaci umówione świadczenie w przypadku dożycia przez ubezpieczonego określonego wieku. Jednak jeśli ubezpieczony tego wieku nie dożyje, to ubezpieczyciel powinien zwrócić zapłacone składki.

Takie ubezpieczenie ma charakter oszczędnościowy.

Przy wyborze konkretnej oferty ubezpieczyciela powinno się wziąć pod uwagę przede wszystkim czas, na jaki chce się zawrzeć umowę, i wysokość świadczenia. Od nich zależy bowiem wysokość składki. Natomiast samą składkę można opłacać wedle wyboru, np. miesięcznie, kwartalnie czy rocznie; jest to tzw. składka regularna. Należy pamiętać, by ją opłacać terminowo.

W przypadku ubezpieczenia na dożycie określonego wieku opłaca się wybór dłuższego okresu składkowego – wtedy pieniądze mają czas, by „pracować”. W przypadku polisy na wypadek śmierci długość trwania umowy nie jest już istotna, bo uposażeni otrzymają wypłatę bez względu na to, kiedy przydarzyła się śmierć ubezpieczonego, naturalnie jeśli – jak wspomniano powyżej – zdarzyło się to w czasie trwania umowy.

Innym rodzajem ubezpieczenia osobowego jest **ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków** (początkowo określane skrótem **NNW**).

Celem zawarcia ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków jest finansowe wsparcie ubezpieczonego w przypadku doznania uszczerbku na zdrowiu (gdy np. konieczne będą dodatkowe środki na leczenie lub rehabilitację) lub wsparcie finansowe dla bliskich (uposażonych) w przypadku śmierci uposażonego.

Ten rodzaj ubezpieczenia różni się od ubezpieczenia na życie tym, że wypłata świadczenia następuje w przypadku

uszkodzenia zdrowia lub śmierci, będących następstwem nieszczęśliwego wypadku. Definicja nieszczęśliwego wypadku jest najczęściej zawarta w OWU (Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia). Przyjmuje się w niej, że nieszczęśliwy wypadek to zdarzenie nagłe (np. upadek, wybuch), wywołane jakąś zewnętrzną przyczyną (nie może to być np. przewlekła choroba), w następstwie którego ubezpieczony doznał uszczerbku na zdrowiu bądź zmarł. Świadczenie w wysokości 100% kwoty jest wypłacone uposażonym w przypadku śmierci ubezpieczonego, a w przypadku częściowego uszczerbku na zdrowiu wypłacana jest kwota określana procentowo i odpowiadająca orzeczonemu procentowi uszczerbku na zdrowiu. Czasami kwoty świadczeń za określony procent uszczerbku na zdrowiu są zawarte w OWU (Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia) w tzw. tabeli oceny uszczerbku na zdrowiu. Warto się z nimi zapoznać przed podpisaniem umowy, ponieważ nie są one identyczne u wszystkich ubezpieczycieli, choć powinny spełniać normy zawarte w Rekomendacji Polskiego Towarzystwa Medycyny Ubezpieczeniowej.

Innym jeszcze ubezpieczeniem osobowym jest **ubezpieczenie posagowe**, którego celem jest zapewnienie dziecku „lepszego startu w dorosłość”. Wypłata takiego świadczenia następuje zazwyczaj w momencie, gdy dziecko osiąga określony umową wiek, zazwyczaj jest to pełnoletniość. Kwota ubezpieczenia może zostać wypłacona jednorazowo lub w postaci comiesięcznej renty posagowej.

Niektórzy ubezpieczyciele proponują też wariant renty posagowej dla dziecka w przypadku śmierci rodziców.

UBEZPIECZENIE MAJĄTKOWE

Ubezpieczenie majątkowe ma na celu ochronę ubezpieczonego przed konsekwencjami utraty bądź zniszczenia jego dóbr, majątku – to ubezpieczenie mienia.

Są to także ubezpieczenia mające na celu ochronę przed roszczeniami (pretensjami) osób, którym ubezpieczony wyrządził szkodę – to ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej (potocznie określane jako OC).

Ubezpieczenie mienia zabezpiecza je przed takimi wydarzeniami, jak kradzież, szkody spowodowane żywiołami (deszcz, ogień itp.) bądź wypadek. W razie uszkodzenia bądź utraty ubezpieczonego mienia osoba ubezpieczona otrzymuje zapisaną w umowie kwotę rekompensaty. Najbardziej typowe ubezpieczenia to ubezpieczenie mieszkania od zalania, pożaru, kradzieży oraz samochodu przed kradzieżą bądź zniszczeniem (tzw. AC – autocasco). Można też ubezpieczyć inne budynki (np. domek letniskowy na działce wraz z jego wyposażeniem), a także maszyny, sprzęt itd.

Z reguły ubezpieczony sam ocenia, na jaką kwotę chce swój domowy majątek ubezpieczyć. Należy pamiętać, iż jeśli doszło do włamania z kradzieżą, to na ubezpieczonym ciąży obowiązek udowodnienia, że określone dobra faktycznie były w posiadaniu ubezpieczonego. Warto zatem nie wyrzucać rachunków czy instrukcji obsługi sprzętów.

Zanim podpisze się umowę ubezpieczenia mienia, należy dokładnie przeczytać, czy zawiera ona wszystkie rodzaje ryzyka, jakie klient chce uwzględnić w ubezpieczeniu (szczególnie należy prześledzić załącznik „wyłączenia”), i czy suma ubezpieczenia spełnia jego oczekiwania.

Składka za tego rodzaju ubezpieczenie jest zazwyczaj płacona jednorazowo.

Jeśli dojdzie do szkody, należy niezwłocznie zawiadomić o tym ubezpieczyciela, by ten wysłał do ubezpieczonego rzeczoznawcę, który wyceni wartość szkody. Po tym fakcie ubezpieczyciel powinien na bieżąco informować ubezpieczonego o przebiegu likwidacji szkody (zmierzającej do wypłaty odszkodowania).

Natomiast w przypadku, gdy sami wyrządzimy jakąś szkodę i jesteśmy zobowiązani do jej naprawienia, z pomocą przychodzi ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC), dzięki któremu ubezpieczyciel wypłaci osobie poszkodowanej przez nas odszkodowanie.

Szkodą może być uszkodzenie lub doprowadzenie do straty mienia (dóbr, majątku) będącego własnością innej osoby lub uszkodzenie ciała czy spowodowanie śmierci innej osoby.

Bezwzględnie zobowiązanym do naprawienia szkody jest się wtedy, gdy działanie bądź zaniechanie spowodowało szkodę i istnieje związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy tym działaniem a jego skutkiem, np. jeśli niedopilnowany przez nas pies ugryzł dziecko sąsiada.

UBEZPIECZENIE KOMUNIKACYJNE

Ubezpieczenia komunikacyjne chronią od niespodziewanych skutków wypadków drogowych oraz innych zdarzeń, które mogą powodować stratę finansową (np. kradzież auta) bądź zdrowotną (wypadek, potrącenie).

Istnieje kilka rodzajów ubezpieczeń komunikacyjnych, z których obowiązkowe jest ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu – **OC komunikacyjne**.

Forma OC jest zdefiniowana w przepisach prawa, zatem u każdego z ubezpieczycieli taka polisa powinna wyglądać tak samo, ale oferta może różnić się dodatkowymi pakietami bądź zniżkami (np. za bezwypadkową jazdę).

Jest to ubezpieczenie, które chroni posiadacza auta przed różnorodnymi konsekwencjami wypadków i kolizji drogowych. Warunki tego ubezpieczenia u różnych ubezpieczycieli są podobne, dlatego najczęściej wyznacznikiem wyboru jest cena ubezpieczenia. Jak wspomniano powyżej, oferty mogą się różnić dodatkowo oferowanymi usługami bądź zróżnicowaniem kwot w zależności od wieku kierowcy lub też miejsca zarejestrowania auta. Niektórzy ubezpieczyciele uznają, że w związku z wyższą wypadkowością w dużych miastach ryzyko jest większe, a co za tym idzie – żądają wyższej kwoty składki.

Niekiedy składka będzie niższa wtedy, gdy klient zdecyduje się dodatkowo na wykupienie ubezpieczenia AC (autocasco).

AC (autocasco) jest to kolejne ubezpieczenie komunikacyjne, dobrowolne, które chroni przed skutkami kradzieży bądź zniszczenia auta.

Do ubezpieczeń komunikacyjnych zalicza się ponadto ubezpieczenie NNW – od następstw nieszczęśliwych wypadków komunikacyjnych. Jest ono wypłacane, jeśli do uszczerbku na zdrowiu bądź śmierci doszło wyłącznie w następstwie zdarzenia komunikacyjnego (np. wypadku drogowego). Przed podpisaniem umowy na takie ubezpieczenie warto zwrócić uwagę przede wszystkim na jego zakres i tzw. „wyłączenia” oraz wspomniane wyżej dodatkowe pakiety pomocy technicznej, medycznej itp. (assistance).

UBEZPIECZENIE TURYSTYCZNE

Ubezpieczenie turystyczne to typ polisy ubezpieczeniowej, której celem jest zabezpieczenie klienta przed niepożądanymi konsekwencjami zdarzeń, jakie mogą nas czekać podczas urlopu.

Takie ubezpieczenie szczególnie warto wykupić wtedy, kiedy planuje się wyjazd za granicę bądź aktywny wypoczynek w górach czy na jeziorze, gdzie zajście niepożądanego zdarzenia jest statystycznie dużo bardziej możliwe niż np. podczas opalania się na leżaku na plaży.

Ubezpieczenie turystyczne związane jest z wszelkimi aspektami podróżowania, można zatem ubezpieczyć się na wypadek leczenia choroby lub nieszczęśliwego wypadku w podróży czy też kradzieży, zniszczenia bądź zagu-

bienia bagażu lub sprzętu turystycznego, odwołania lotu lub noclegu. Warto zdecydować się na zawarcie takiego ubezpieczenia, by uniknąć dodatkowego stresu i ewentualnych kosztów.

O wyborze zakresu polisy decyduje to, gdzie udajemy się na wakacje oraz w jaki sposób zamierzamy spędzać czas. Jeśli planujemy bardziej aktywny urlop, to należy zwrócić uwagę, czy konkretne ubezpieczenie obejmuje zdarzenia, jakie mogą wynikać z podejmowanej aktywności (np. przy wyjeździe na narty – skutki następstw nieszczęśliwych wypadków na stoku czy koszty leczenia urazów).

Dobre ubezpieczenie nie musi być najdroższe, ale powinno spełniać podstawowe wymogi, na które należy zwrócić uwagę podczas uważnego czytania umowy przed jej podpisaniem: czy i w jakim stopniu polisa pokrywa koszty leczenia za granicą, czy zabezpiecza pomoc prawną, kiedy ubezpieczony popadnie w kolizję z prawem za granicą lub zgubi dokumenty, czy zabezpiecza wartość bagażu.

Umowę na ubezpieczenie turystyczne zawiera się na czas trwania urlopu (wraz z dojazdami), a składkę zazwyczaj opłaca się jednorazowo.

Dokument potwierdzający zawarcie umowy (polisę) warto mieć w podróży ze sobą lub też zanotować dokładnie jej numer. Jest on bowiem konieczny w momencie zgłaszania szkody. Warto też zanotować numer telefonu infolinii ubezpieczyciela i mieć go w czasie wyjazdu przy sobie, szkodę możemy bowiem zawsze zgłosić telefonicznie.

IV. INWESTYCJE

Jaki rodzaj wybrać? Gdzie można je znaleźć?

Złote zasady inwestora

Inwestycją jest przeznaczenie środków finansowych na utworzenie lub zwiększenie majątku trwałego.

Ze względu na czas trwania inwestycje dzielą się na:

- ◆ **krótkoterminowe**, które trwają do 12 miesięcy,
- ◆ **średnioterminowe**, trwające od roku do pięciu lat,
- ◆ **długoterminowe**, trwające od pięciu lat wzwyż.

Inwestując, klient przeznaczają część swoich finansów na realizację wybranego celu, który w określonym czasie zakłada przyniesienie określonego zysku.

Biorąc pod uwagę to, w co można inwestować, (czyli co jest tzw. przedmiotem inwestycji), klient może wybrać:

- ◆ **inwestycję rzeczową**, czyli inwestycję w środki trwałe, jak np. nieruchomości, metale szlachetne, dzieła sztuki itp. Czyniąc taką inwestycję klient zakłada, że w miarę upływu czasu (z reguły są to inwestycje długoterminowe) wartość inwestycji rzeczowej będzie rosła i sprzeda ją z zyskiem;
- ◆ **inwestycję kapitałową**, czyli w tzw. instrumenty finansowe, jak np. obligacje, lokaty bankowe, akcje, z których dochód może mieć postać odsetek czy dywidend.

Instrument finansowy to forma zobowiązania finansowego jednego podmiotu wobec drugiego. Wyróżniamy następujące rodzaje instrumentów finansowych:

- ◆ **instrumenty dłużne** (wierzycielskie) to takie, w których jedna strona pożycza drugiej stronie środki finansowe, a ta druga strona jest zobowiązana ów kapitał zwrócić w określonym czasie wraz z odsetkami. Są to np. obligacje i depozyty bankowe;
- ◆ **instrumenty udziałowe** (własnościowe) to takie, w których jedna strona daje drugiej stronie możliwość kupna prawa własności, np. akcje emitowane przez spółki akcyjne;
- ◆ **instrumenty pochodne** to takie, w których obie strony umawiają się na pewną transakcję, do jakiej dojdzie między nimi w przyszłości, np. tzw. opcje.

Natomiast wspomniana wyżej dywidenda to część zysku netto, czyli po opodatkowaniu spółki kapitałowej, jaka może być wypłacona m.in. akcjonariuszom (posiadaczom akcji tej spółki).

Główne cechy inwestycji to dochód, ryzyko i płynność.

O dochodzie z inwestycji mówi klientowi tzw. stopa dochodu (zwana też stopą zwrotu). Podawana jest zazwyczaj w procentach w stosunku rocznym. Np. inwestycja na 5% w skali roku oznacza, że 100 zł zainwestowane na 1 rok da po upływie tego czasu kwotę 105 zł. Należy pamiętać, że większość dochodów od inwestycji w Polsce jest opodatkowana, zatem tę końcową wartość inwestycji (w podanym przykładzie 105 zł) należałoby pomniejszyć o za-

płacony podatek (w tym przypadku 19% od kwoty 5 zł), co da nam wynik po roku 104,05 zł. Uzyskamy wtedy wiedzę o tzw. realnej stopie **dochodu (zwrotu)**.

Podjmując decyzję o inwestycji, prócz wiedzy o realnej stopie zwrotu klient powinien znać stopę inflacji i pamiętać o tym, by proponowana stopa dochodu (zwrotu) nie była niższa niż stopa inflacji, ale też wykazać się rozważą w stosunku do proponowanych „super ofert” – zbyt dobrych, by były prawdziwe.

O tym, na ile i w co zainwestować, decyduje sam klient. Decyzja ta jest z reguły podyktowana celem inwestycji: czy jest to pomnażanie kapitału, czy zgromadzenie środków finansowych na planowy zakup, czy też inwestowanie w celu uzyskiwania regularnego dochodu, np. z obawy o utratę części posiadanego kapitału.

Można udać się po poradę do niezależnych doradców finansowych. Przed skorzystaniem z takiej porady należy się dowiedzieć, jaki będzie jej koszt.

Ostateczna decyzja, a co za tym idzie, odpowiedzialność za przeznaczenie swoich środków na cel inwestycji, zawsze jednak należy do klienta.

Inwestowanie to nie to samo co oszczędzanie.

Nie należy zapominać, że zasadniczo z każdą inwestycją związane jest **ryzyko**. Jedna z przyjętych definicji inwestycji mówi, że inwestycją jest rezygnacja z bieżącej konsumpcji na rzecz przyszłych niepewnych korzyści. Bo ryzyko w inwestycji to inaczej możliwość osiągnięcia wyniku

innego niż oczekiwany. Zazwyczaj przychodzi tutaj na myśl wynik gorszy, ale sama definicja ryzyka finansowego tego nie precyzuje. Może to być też tzw. pozytywny wynik ryzyka finansowego, dający np. wynik nie przewidywanych 10%, a 15% w założonym czasie.

Niemniej jednak w tym miejscu należy przytoczyć jedną ze „złotych zasad” inwestora: **im większą stopę dochodu chce się osiągnąć, tym większe jest podejmowane ryzyko.**

Do czynników ryzyka zalicza się m.in. inflację, zmiany kursów walut, ryzyko polityczne (np. zmiana przepisów, jak choćby uchwalenie niekorzystnych przepisów podatkowych czy potencjalne konflikty militarne) czy niedotrzymanie warunków umowy (np. jedna ze stron nie wypłaca drugiej należnych zobowiązań).

Dodatkowo o dochodzie z inwestycji zadecyduje trzecia z wymienionych cech – płynność.

Płynność inwestycji to możliwość „upłynnienia”, czyli zbycia przedmiotu inwestycji po oczekiwanej cenie. Jest to istotne w momencie, gdy pojawia się potrzeba nieprzewidzianego przed decyzją o inwestycji wydatku, jaki ma zostać sfinansowany właśnie z „upłynnienia” owej inwestycji.

Zazwyczaj jest tak, że instrumenty finansowe, które mają mniejszą płynność (czyli trudniej je zbyć), mają wyższą stopę dochodu. To też należy uwzględnić w ewentualnym ryzyku inwestycji.

Dla przykładu można podać, iż z reguły z inwestycji w nieruchomości dochód jest większy (ale większy problem z jej

płynnością) niż w przypadku choćby obligacji skarbowej, którą łatwo zbyć (ale dochód z niej jest niski).

Nim podejmie się zatem decyzję o zainwestowaniu swoich środków finansowych, należy pamiętać o kilku zasadach:

- ◆ wiedza o inwestycji – należy jak najwięcej dowiedzieć się na temat przedmiotu planowanej inwestycji, czyli o tym, w jaki sposób wypracowuje się zysk oferowany klientom (można tutaj skorzystać z porad ekspertów);
- ◆ wiedza na temat podmiotu, który oferuje inwestycję – jak długo działa na rynku, czy ma odpowiednie pozwolenia (można to sprawdzić w KNF);
- ◆ świadomość decyzji – przed podpisaniem umowy należy bezwzględnie dokładnie ją przeczytać, w przypadku niezrozumiałych punktów należy zadawać pytania i być pewnym, że otrzymało się pełną odpowiedź. Należy też przeczytać dokumenty dodatkowe, jak np. regulaminy;
- ◆ monitorowanie – należy na bieżąco sprawdzać, „jak się ma inwestycja” i jak „pracują” zainwestowane pieniądze;
- ◆ przestrzeganie zasady „nie wkładaj wszystkich jaj do tego samego koszyka”, co oznacza, że nie należy wszystkich oszczędności życia „wkładać” w jedną inwestycję. Ich dywersyfikacja, czyli zróżnicowanie pozwala na rozłożenie i zmniejszenie ryzyka;
- ◆ przestrzeganie zasady „kupuj w dołku, sprzedawaj na górze”, co z kolei znaczy, by nie podążać za tym, co

się aktualnie (więc i drożej) sprzedaje, co jest najlepiej wyceniane;

- ◆ określenie progu własnego ryzyka, czyli odpowiedzenie sobie na pytanie, jak duże ryzyko w inwestycji jest dla mnie dopuszczalne, pamiętając zarazem, że nie ma inwestycji i szybkich zysków bez ryzyka oraz że inwestowanie to nie hazard.

W tym miejscu warto jeszcze na chwilę się zatrzymać, by **przestrzec** przed inwestowaniem w tzw. **piramidy finansowe**, których działalność polega na obietnicy zysków w zamian za werbowanie do udziału w nich nowych uczestników. Każdy kolejny uczestnik musi za przystąpienie do piramidy wpłacić określoną kwotę.

W niektórych rodzajach piramid finansowych inwestorów przyciąga się perspektywą dużego zysku, jaki mają wygenerować „genialne transakcje”, dużo bardziej korzystne od innych dostępnych na rynku. Oferują np. 25-procentowy zysk, podczas gdy lokaty bankowe oferują w tym samym czasie zysk na poziomie 5-7% w skali roku. W rzeczywistości z reguły zyski widoczne są wyłącznie na papierze, a źródłem pierwszych wypłat dla pierwszych inwestorów piramidy są wpłaty kolejnych osób. Organizator piramidy zazwyczaj wypłaca pierwsze „duże zyski” po to, by uwiarygodnić swoje przedsięwzięcie i przyciągnąć do niego jak największą ilość osób. Problem pojawia się na etapie zgłoszenia chęci wypłaty zysków przez większą ilość inwestorów, bo z reguły nie są wtedy tego w stanie pokryć wpływy od aktualnych i nowych

klientów i piramida musi runąć. Dlatego często spotykanym działaniem jest próba wyperswadowania klientom zamiaru wycofania środków finansowych i tłumaczenie, że w danym momencie więcej na tym stracą, że aktualna sytuacja finansowa na rynkach temu nie sprzyja i korzystne dla nich będzie odczekanie jeszcze jakiegoś czasu. Jeśli jednak klienci obstają przy swoim, przedstawiciele piramidy finansowej (nie mając odpowiednich środków dla zapewnienia wypłat), zwodzą klientów tłumaczeniami, że problemy z wypłatami są jedynie przejściowe i zazwyczaj ich powodem są inne zewnętrzne okoliczności, jak np. błąd pracownika banku. Ostatecznie zdarza się, że przedstawiciele piramid przestają zupełnie kontaktować się z oszukаныmi klientami.

By zminimalizować ryzyko inwestycji w piramidę finansową, należy przede wszystkim pamiętać, by sprawdzić, czy dany podmiot działa w oparciu o stosowne przepisy prawne i czy ma na tę działalność odpowiednie zezwolenia. W zależności od rodzaju świadczonych usług mogą to być zezwolenia na:

- ◆ prowadzenie działalności bankowej lub maklerskiej czy ubezpieczeniowej,
- ◆ utworzenie towarzystwa funduszy inwestycyjnych i poszczególnych funduszy inwestycyjnych,
- ◆ prowadzenie działalności dystrybucyjnej jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych,
- ◆ prowadzenie działalności agenta firmy inwestycyjnej.

Wobec takich podmiotów Komisja Nadzoru Finansowego ma uprawnienia nadzorcze, wiadomo zatem, że są kontrolowane i dzięki temu bezpieczne.

LOKATY

Lokata to umowa, na mocy której klient powierza instytucji finansowej uzgodnioną kwotę swoich środków finansowych na określony czas. Po upływie tego czasu instytucja finansowa jest obowiązana wypłacić klientowi tę powiększoną sumę o umówione odsetki. Odsetki w tym przypadku to przychód dla posiadacza lokaty. Zatem lokata ma na celu pomnożenie kapitału.

Decydując się na ten rodzaj inwestycji, należy zwrócić uwagę na zaproponowane, a następnie zapisane w umowie elementy:

1. Czas trwania lokaty. Wyróżniamy:

- ◆ lokatę na określony czas (tzw. lokata terminowa),
- ◆ lokatę na czas nieoznaczony (tzw. lokata a vista).

2. Oprocentowanie lokaty. Wyróżniamy:

- ◆ oprocentowanie stałe, które nie ulegnie zmianie w czasie trwania umowy lokaty. Jest bezpieczniejsze (już w momencie założenia lokaty klient zna jej odsetki), ale za to z reguły niższe;
- ◆ oprocentowanie zmienne, którego wysokość może się zmieniać w trakcie trwania umowy lokaty na skutek okoliczności, jakie zostały zapisane w umowie. Charakteryzuje się wyższym ryzykiem, ale, co za tym idzie, możliwością większego zysku.

3. Kapitalizację odsetek, czyli dopisywanie odsetek do kwoty lokaty, dzięki czemu w kolejnym okresie umowy odsetki mogą być naliczane od większej kwoty (sumy lokaty pierwotnej i odsetek, jakie spłynęły po upływie ter-

minu umowy). Na przykład zakładamy lokatę 6-procentową w kwocie 1000 zł na 1 rok, z kapitalizacją odsetek co miesiąc. Po miesiącu mamy kwotę odsetek 5 zł, którą bank dodaje do kwoty bazowej lokaty. Mamy więc 1005 zł, od której to kwoty bank policzy nam odsetki na koniec drugiego miesiąca. I tak w każdym miesiącu będzie nam rosła kwota bazowa lokaty, od której bank będzie liczył odsetki.

4. **Możliwość i warunki rozwiązania lokaty przed upływem terminu.** Z reguły wycofanie środków przed upływem terminu powoduje utratę części bądź całości odsetek.

Inwestowanie w lokaty jest obarczone stosunkowo mniejszym ryzykiem, zwłaszcza gdy są to lokaty bankowe. W Polsce bowiem lokaty bankowe gromadzone w bankach krajowych są objęte ochroną Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Gwarancjami nie są objęte te instytucje finansowe, które nie posiadają zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego na prowadzenie działalności bankowej. Warto zatem przed podpisaniem umowy z daną instytucją finansową dopytać, czy jest ona objęta gwarancjami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

W bankach z reguły tabliczka w taką informacją wisi w każdej jego placówce, jeśli nie – należy dopytać o to pracowników lub uzyskać informacje w KNF czy BFG (dane teleadresowe znajdują się w ostatniej części poradnika).

OBLIGACJE

Obligacja jest to papier wartościowy, w którym jego wystawca stwierdza, że jest dłużnikiem podmiotu, który ten papier nabył. Wystawca obligacji zobowiązuje się do wypełnienia określonego świadczenia względem nabywcy obligacji. Ten, kto wystawia (emituje) obligację, zwany jest emitentem, a ten, kto go nabywa – obligatariuszem.

Wedle przytoczonego wyżej podziału instrumentów finansowych obligacje to instrumenty dłużne, nie dające prawa

posiadaczowi obligacji do współwłasności czy współczłonkostwa i nie można ich mylić z akcjami (choć też są przedmiotem obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych). Akcje to instrumenty własnościowe dające posiadaczowi akcji właśnie tę współwłasność. Wracając do obligacji, to biorąc pod uwagę tego, kto je emituje, możemy obligacje podzielić na:

- ♦ obligacje skarbowe, emitowane przez Skarb Państwa (są to obligacje rządowe);

fol. Agencja Forum

- ◆ obligacje komunalne, emitowane przez samorzządy terytorialne (np. miejskie);
- ◆ obligacje prywatne, emitowane przez firmy.

Za każdym razem celem emisji obligacji jest pozyskanie środków finansowych przez emitenta (tego, kto emituje obligacje) do realizacji jego różnorodnych celów: Skarb Państwa może tak „reperować” budżet, miasto czy przedsiębiorstwo zdobyć środki na nowe inwestycje.

Różny może być okres wykupu obligacji, czyli termin, w jakim emitent zobowiązał się do wykupu obligacji. I tak istnieją:

- ◆ obligacje krótkoterminowe, z okresem wykupu do 1 roku;
- ◆ obligacje średnioterminowe, dla których okres wykupu ma rozpiętość od 1 roku do 5 lat;
- ◆ obligacje długoterminowe, z okresem wykupu powyżej 5 lat;
- ◆ obligacje wieczyste, które nigdy nie są wykupywane, a ich posiadacz otrzymuje tzw. rentę wieczystą.

Podobnie jak lokaty, obligacje też mogą być oprocentowane oprocentowaniem stałym lub zmiennym.

Każda obligacja powinna zawierać następujące stałe elementy:

- ◆ podstawę prawną emisji obligacji (np. uchwała właściwych władz decydująca o tej emisji),
- ◆ nazwę emitenta obligacji,
- ◆ nazwę obligacji i cel jej emisji,

- ◆ wartość nominalną obligacji (wartość, od której naliczane są odsetki),
- ◆ datę, od której oblicza się oprocentowanie obligacji i wysokość tego oprocentowania,
- ◆ zakres i formę zabezpieczenia obligacji lub informację o braku takiego zabezpieczenia,
- ◆ datę i miejsce wystawienia obligacji.

Obligacje można kupić:

- ◆ na rynku pierwotnym, czyli bezpośrednio od emitenta obligacji, w cenie emisyjnej, która jest ustalona przez emitenta;
- ◆ na rynku wtórnym, to znaczy na Giełdzie Papierów Wartościowych lub od aktualnego posiadacza obligacji (wtedy najlepiej spisać umowę cywilno-prawną potwierdzoną u notariusza). Zakupu tego dokonuje się po tzw. cenie rynkowej, ustalonej na sesjach giełdowych i zależącej od podaży i popytu na tę obligację.

Pomimo że obligacje zwykle się traktować jako dość bezpieczne formy lokaty kapitału, oprocentowane zazwyczaj wyżej niż lokaty, nie wolno zapominać, iż też są one obarczone ryzykiem. Istnieje bowiem możliwość niedotrzymania przez emitenta warunków umowy (np. niezapłacenia odsetek) czy też ryzyko związane z płynnością obligacji (możliwość zbycia, czyli sprzedaży obligacji bez straty).

W ocenie ryzyka pomagają tzw. ratingi wiarygodności emitentów obligacji, które są symbolicznie oznaczane następująco: najwyższą wiarygodność mają te ocenione jako AAA. Dalej wygląda to następująco: AA, A, BBB, BB, B, CCC, CC, C, przy czym C to już najniższy poziom wiarygodności emitenta.

Ratingi to inaczej ocena wiarygodności finansowej. Można je znaleźć na stronach internetowych poszczególnych agencji ratingowych, np. www.fitchpolska.com.pl czy www.eurorating.pl.

FUNDUSZE INWESTYCYJNE

Fundusze inwestycyjne są formą zbiorowego inwestowania, co oznacza, że inwestorzy (np. osoby fizyczne, firmy) powierzają umówioną kwotę środków finansowych wybranemu funduszowi, a jego zadaniem jest inwestowanie tych powierzonych środków.

Dzięki temu pozyskaniu i gromadzeniu środków wielu inwestorów fundusz ma możliwość inwestowania w instrumenty finansowe o dużej wartości (na co nie mógłby sobie pozwolić pojedynczy klient – inwestor).

Dodatkowo funduszami zarządzają wyspecjalizowani doradcy inwestycyjni, stąd potencjalnie mogą oni osiągać lepsze wyniki inwestowania niż indywidualni inwestorzy – klienci.

Zarząd nad funduszami sprawują poszczególne Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych (TFI).

Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych to osoba prawna (firma) zajmująca się koordynacją i zarządzaniem funduszami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład Towarzystwa. Takich funduszy może być kilka, kilkanaście lub więcej. W Towarzystwie Funduszy Inwestycyjnych pracują doradcy inwestycyjni (co najmniej dwóch), których zadaniem jest inwestowanie środków. Muszą oni mieć odpowiednie uprawnienia potwierdzone licencją i zdaniem egzaminu państwowego przed Komisją Papierów Wartościowych i Giełd.

Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych działają na podstawie *Ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych* (Dz. U nr 146, poz. 1546 ze zmian.).

Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych może powierzyć inwestowanie biuru maklerskiemu lub innemu TFI, jest to jednak obłożone bardzo rygorystycznymi przepisami mającymi na uwadze bezpieczeństwo środków finansowych uczestników funduszu.

Każdy fundusz inwestycyjny powinien mieć swój statut, w którym opisany jest cel tego funduszu, dopuszczalne kategorie lokat, zasady składkowania i polityka inwestycyjna (w jakie papiery i w jakich proporcjach inwestuje). Daje to pewne bezpieczeństwo inwestorowi, bowiem zmiany w takim statucie muszą być zatwierdzone przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Nazwy „fundusz inwestycyjny” może używać wyłącznie taki fundusz, który został utworzony i prowadzi swoją działalność w oparciu o wymienioną wcześniej Ustawę o fundu-

szach inwestycyjnych. Natomiast wiedzę o stwierdzonych przypadkach nieuprawnionego posługiwania się nazwą „fundusz inwestycyjny” posiada Komisja Nadzoru Finansowego, która publikuje na swoich stronach internetowych ostrzeżenia dotyczące takich instytucji.

Inwestorem funduszy inwestycyjnych może stać się każdy, a staje się nim poprzez zakup jednostki uczestnictwa lub certyfikatu inwestycyjnego. By tego dokonać, należy w wybranym Towarzystwie Funduszy Inwestycyjnych wypełnić odpowiedni formularz, który jest jednocześnie zleceniem nabycia wybranych jednostek uczestnictwa lub certyfikatów inwestycyjnych, oraz zapłacić określoną kwotę.

Można to zrobić osobiście w biurze danego TFI, w biurze maklerskim lub banku. Będąc już uczestnikiem danego funduszu, można dokupić lub sprzedać funduszowi dowolną ilość jednostek. Inwestowanie w fundusze inwestycyjne zakłada jednak długoterminowość.

Fundusze inwestycyjne dzieli się na fundusze otwarte i fundusze zamknięte.

Fundusz inwestycyjny otwarty to taki, którego jednostki uczestnictwa można nabyć w każdej chwili i inwestor zawsze może zażądać ich odkupienia przez fundusz, nie można jednak odsprzedać ich osobom trzecim.

Liczba uczestników takiego funduszu nie jest stała.

Fundusz inwestycyjny może swoje jednostki uczestnictwa sprzedawać bezpośrednio lub też za pomocą Towarzy-

stwa Funduszy Inwestycyjnych, które nim zarządza, biur maklerskich, banków i innych podmiotów, które mają odpowiednie zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego na dokonywanie tego rodzaju operacji.

W otwartych funduszach inwestycyjnych organem zarządzającym są opisane wyżej Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych.

Fundusz inwestycyjny zamknięty ma stałą liczbę uczestników – są to osoby, które w danym czasie zakupiły wyemitowane certyfikaty inwestycyjne. Liczba uczestników takiego funduszu wzrośnie dopiero wtedy, gdy zdecyduje się on na kolejną emisję certyfikatów inwestycyjnych.

Uczestnik zamkniętego funduszu inwestycyjnego może odsprzedać swój certyfikat inwestycyjny osobie trzeciej.

W zamkniętym funduszu inwestycyjnym organem jest rada inwestorów bądź zgromadzenie inwestorów.

Lokowanie środków w fundusze inwestycyjne jest uważane za dość bezpieczne. Dzieje się tak z zasadniczych powodów:

- ◆ fundusz inwestycyjny otwarty uniemożliwia TFI lokowanie funduszy w lokaty uznane za obarczone zbyt dużym ryzykiem (np. w kruszce czy spółki z o.o. – poza tymi, które spełnią bardzo rygorystyczne warunki dopuszczenia akcji do obrotu publicznego);
- ◆ fundusz stwarza możliwości tzw. dywersyfikacji ryzyka, czyli doboru różnorodnych form dla ulokowania środ-

ków. To znaczy, że inwestycje są rozłożone w taki sposób, by w nieoczekiwanych sytuacjach kryzysowych jak najmniej stracić.

Inwestycja w fundusze inwestycyjne jest z pewnością dobra dla osób, które mają zbyt mało czasu, by samodzielnie się zająć np. inwestowaniem na giełdzie, lub dla tych, które nie mają doświadczenia w dziedzinie inwestowania, a chcą pomnożyć swój kapitał.

Nim zainwestuje się w fundusz, należy jednak sprecyzować swoje oczekiwania względem inwestycji i dowiedzieć się jak najwięcej o funduszu inwestycyjnym i towarzystwie nim zarządzającym. Przy określaniu oczekiwań potrzebna jest świadomość tego, w jakim celu chce się zainwestować, na jaki czas i jaki kapitał. Pracownicy funduszu natomiast przy pomocy prostych testów (zestawów pytań dotyczących zachowań w różnych sytuacjach) pomogą ustalić tzw. skłonność do ryzyka. Przed podpisaniem umowy należy koniecznie zapoznać się ze statutem funduszu oraz prospektem informacyjnym.

Kryterium wyboru ulokowania środków w danym TFI jest zazwyczaj stopa zwrotu funduszu – jest to wskaźnik zmiany wartości jednostki funduszu, podawany zazwyczaj w procentach w skali roku. Im wyższa jest ta stopa zwrotu funduszu, tym fundusz zarobił więcej dla swoich klientów. Nie należy jednak zapominać o innych, równie ważnych cechach funduszu, jak choćby:

- ♦ cel i polityka inwestycyjna funduszu (czy są zgodne z akceptowanym poziomem ryzyka potencjalnego inwestora),

- ◆ zasady realizacji wypłat z inwestycji,
- ◆ koszty związane z uczestnictwem w funduszu.

Inwestując w fundusze inwestycyjne, powierzamy nasze środki TFI, a ich pracownicy mają je inwestować z zapisanym w umowie zabezpieczeniem.

Uczestnik funduszu inwestycyjnego ponosi zatem za to ustalone opłaty. Składają się na nie:

- ◆ opłata manipulacyjna początkowa, zwykle ustalana procentowo w zależności od kwoty wniesionych środków;
- ◆ opłata za zbywanie i odkupywanie jednostek uczestnictwa;
- ◆ opłata za zarządzanie.

W funduszach inwestycyjnych nie powinno być kosztów ukrytych, a istniejące koszty powinny być wymieniane w prospektach informacyjnych.

Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych z reguły w umowie zawierają też warunek opłaty za wcześniejsze wycofanie środków, która jest z reguły procentowa. Dotyczy ona sytuacji, gdy uczestnik wycofuje swoje środki przed upływem minimalnego okresu inwestowania, czyli umówionego czasu, w którym inwestycja może zacząć przynosić zysk.

Dochody z tytułu udziału w funduszach inwestycyjnych są opodatkowane w formie zryczałtowanej w kwocie 19% od uzyskanego dochodu. Podatek ten jest naliczany dopiero w chwili umarzenia jednostek uczestnictwa (fundusze otwarte) czy certyfikatów inwestycyjnych (fundusze zamknięte).

Wyróżniamy następujące rodzaje funduszy:

- ◆ **fundusz obligacji**, w którym dominującym składnikiem inwestycji są obligacje. Zalicza się go do funduszy o niskim poziomie ryzyka (ale nie zerowym) i przeznaczony jest dla osób, które nie akceptują ryzyka związanego z zakupem akcji (to tzw. inwestorzy portfela bezpiecznego);
- ◆ **fundusz stabilnego wzrostu**, w którym prócz obligacji i bonów skarbowych inwestuje się też w akcje przedsiębiorstw (lecz nie więcej niż 40% aktywów), w związku z czym ma nieco wyższy poziom ryzyka;
- ◆ **fundusz zrównoważony**, w którym zestaw składników inwestowania jest analogiczny do tego w funduszu stabilnego rozwoju, z tym że większy może być udział akcji przedsiębiorstw (do 60%);
- ◆ **fundusz akcji**, gdzie dominują akcje przedsiębiorstw (mogą nawet stanowić 100% aktywów funduszu). Ten fundusz oferuje najwyższe stopy zwrotu, ale jest zarazem obciążony najwyższym ryzykiem inwestycji, bo generuje bardzo duże zyski w hossie i największe straty w chwilach załamania rynku. Przeznaczony jest dla tzw. inwestorów portfela agresywnego.

RENTY HIPOTECZNE

Renta hipoteczna polega na tym, że w zamian za przekazanie mieszkania bądź domu klient otrzyma rentę – ustaloną kwotę, płaconą zazwyczaj comiesięcznie. Dzieje się to w oparciu o tzw. umowę dożywocia, jaką podpisuje wła-

ściciel nieruchomości z instytucją finansową (w tym przypadku są to zazwyczaj tzw. fundusze hipoteczne), która będzie mu tę rentę wypłacać. Co istotne, owa instytucja staje się wyłącznym właścicielem nieruchomości w chwili podpisania takiej umowy, gwarantując zarazem, że klient (dotychczasowy właściciel nieruchomości) będzie mógł w niej zamieszkiwać aż do śmierci.

Zatem z chwilą podpisania umowy dotychczasowy właściciel przenosi prawo własności mieszkania bądź domu na osobę bądź instytucję, która będzie mu wypłacać rentę. Niemożliwe staje się dziedziczenie tej nieruchomości przez spadkobierców klienta (nie jest już ona bowiem jego własnością).

Renta hipoteczna dotyczy osób starszych – niektóre fundusze ustaliły tutaj limit wieku na minimum 65 lat.

Pokrótkie mechanizm renty hipotecznej można by opisać następująco:

1. Oszacowanie wartości nieruchomości.

Powinno być ono dokonane przez niezależnego rzeczoznawcę. Na tej podstawie i w oparciu o dane dotyczące tzw. średniej długości trwania życia następuje wyliczenie kwoty renty lub jej comiesięcznej raty. Ważne, by zwrócić uwagę na to, czy wycena nie jest zaniżona (stąd postulat powołania niezależnego rzeczoznawcy rynku nieruchomości), bo przecież im mniejsza wartość nieruchomości zapisana w umowie, tym niższa kwota renty.

W tym miejscu trzeba dodać, że statystycznie kobiety żyją dłużej niż mężczyźni, zatem kwota renty dla kobiety będzie

niższa niż dla mężczyzny (bo zakłada się, że kobiecie renta płacona będzie dłużej).

Przed powołaniem eksperta należy ustalić, która ze stron ponosi koszt wyceny. Zdarza się, że w razie niezdecydowania się klienta na podpisanie umowy już po wizycie takiego eksperta, fundusz przenosi ten koszt na klienta.

Wracając do wyliczania świadczeń, to nie są one wyliczane od 100% wartości nieruchomości.

Bierze się to z intencji zabezpieczania interesów funduszu, który nie ma ostatecznej pewności, jak długo klient będzie żył oraz jaka będzie wartość nieruchomości klienta w chwili śmierci, np. za kolejne 15 czy 20 lat.

2. Przygotowanie umowy.

Na tym etapie zaleca się konsultację zaproponowanego brzmienia umowy z niezależnym prawnikiem (informacje o tym, gdzie można to zrobić, podane są w ostatniej części poradnika – Przydatne adresy).

Szczególnie warto zwrócić uwagę na zapisy dotyczące tego:

- ◆ kto ponosi koszty związane z przejściem mieszkania: koszt aktu notarialnego, wpisu do księgi wieczystej, wpisania klienta do hipoteki, podatku;
- ◆ kto ponosi koszt comiesięcznej opłaty czynszu;
- ◆ czy założono waloryzację kwoty renty o wskaźnik inflacji (300 zł w dniu podpisania umowy będzie miało bowiem prawdopodobnie inną wartość za kilka lub kilkanaście lat);

- ◆ czy umowa nie zawiera zapisu mówiącego o możliwości wezwania klienta do zrzeczenia się prawa do dożywotniego zamieszkiwania w nieruchomości;
- ◆ czy umowa zawiera zakaz przyjmowania na zamieszkanie osób trzecich (to ważne np. wtedy, gdy senior powinien być pod stałą opieką i zechce, by zamieszkał u niego opiekun);
- ◆ czy umowa gwarantuje możliwość unieważnienia umowy w sytuacji, gdy instytucja nie wypłaca klientowi należnych kwot renty.

3. Podpisanie umowy, która powinna mieć formę aktu notarialnego.

W wypadku, gdy fundusz hipoteczny ogłosi upadłość, to senior na podstawie umowy zawartej w formie aktu notarialnego ma niepodważalne prawo do zamieszkiwania w nieruchomości do końca życia.

Umowę o dożywocie może zawrzeć też małżeństwo. Wtedy kwotę renty oblicza się w oparciu o tę osobę, która statystycznie będzie żyła dłużej. Renta jest jedna i płacona jest do chwili śmierci ostatniego z małżonków.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, że obecnie na naszym rynku funkcjonuje wyłącznie system renty hipotecznej.

Ministerstwo Finansów przygotowało Ustawę o odwróconym kredycie hipotecznym, lecz jest ona wciąż w fazie projektu. Najważniejszą różnicą pomiędzy istniejącym rozwiązaniem renty hipotecznej a projektowanym odwróconym kredytem hipotecznym jest to, że w przypadku tego drugiego rozwiązania nieruchomości pozostaje własnością seniora, a po jego śmierci spadkobiercy zdecydują, czy chcą spłacić bankowi część „skonsumowanego” przez seniora kredytu. Jeśli tak, spłacą tę część wraz z ustalonymi przez bank odsetkami i staną się właścicielami nieruchomości. Jeśli nie – nieruchomości przejmie bank, który udzielił seniorowi tego kredytu.

fot. Agencja Forum

Według projektu odwrócony kredyt hipoteczny będzie można uzyskać tylko w banku. Natomiast fundusze hipoteczne oferujące rentę hipoteczną nie podlegają np. regulacjom Komisji Nadzoru Finansowego.

Rentę hipoteczną oferuje w Polsce kilka firm, które, jak wspomniano wyżej, zazwyczaj nazywa się funduszami hipotecznymi, natomiast odwrócony kredyt hipoteczny nie jest jeszcze stosowany – z uwagi na nieuchwaloną wciąż wspomnianą Ustawę o odwróconym kredycie hipotecznym. Uważa się jednak, że właśnie odwrócony kredyt hipoteczny będzie bezpieczniejszym produktem, choćby z uwagi na przywołany fakt podlegania regulacjom prawa bankowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego.

Pozostając jeszcze przy tematyce pozostania seniora w swoim mieszkaniu i zarazem otrzymywania pomocy, przywołać trzeba klasyczny przykład umowy o dożywocie. Jest to umowa zawierana przed notariuszem, na podstawie której osoba przekazuje swoje mieszkanie bądź dom w zamian za opiekę. Opiekunem może być zarówno krewny, jak i osoba obca, która w zamian za to mieszkanie gwarantuje seniorowi opiekę i pielęgnację w chorobie, tzw. wikt i opierunek, wyprawienie pogrzebu na własny koszt itp. Wszystko to należy zawrzeć w warunkach umowy.

Jeśli stałoby się tak, że opiekun wpadnie w długi i mieszkanie przejmie komornik, to wszelkie zapisane w umowie zobowiązania przejmuje nowy właściciel nieruchomości,

a w razie braku porozumienia prawne wykonanie umowy dożywocia jest objęte ochroną sądu.

Zawarcie takiej umowy, podobnie jak umowy o rentę hipoteczną, należy bardzo gruntownie przemyśleć i pamiętać, że może ona nieść ryzyko niewywiązania się opiekuna z jego obowiązków. Choć – jak wspomniano wyżej – można wtedy swych praw dochodzić w sądzie.

Mamy nadzieję, że lektura niniejszego poradnika pomogła poznać podstawowe usługi oferowane na rynku finansów i zachęci Czytelników do korzystania z nich.

Jednocześnie raz jeszcze pragniemy przypomnieć o tym, by:

- ◆ czytać całość umów i dokumentów dodatkowych przed ich podpisaniem;
- ◆ pytać, jeśli coś jest niejasne, i doprecyzowywać niejasności jeszcze przed podpisaniem umowy;
- ◆ nie podpisywać antydatowanych lub pozbawionych daty dokumentów i umów;
- ◆ z najwyższą ostrożnością podchodzić do tzw. „złotych okazji” i pamiętać, że nie ma szybkich zysków bez ryzyka.

Wierzymy, że informacje, jakie znaleźli Czytelnicy w poradniku, będą pomocne w pełniejszym wykorzystaniu palety produktów, które sprzyjają budowaniu osobistego bezpieczeństwa finansowego.

V. PRZYDATNE KONTAKTY

W przypadku, kiedy nie mamy pewności co do uczciwości oferty lub uważamy, że padliśmy ofiarą nieuczciwości, pomocy możemy szukać m.in. w przywołanych poniżej instytucjach.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

www.rpo.gov.pl

Podstawowym zadaniem Rzecznika jest stanie na straży praw i wolności obywateli.

Rzecznika w realizacji jego zadań wspiera Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich.

Adres: Aleja Solidarności 77, 00-090 Warszawa

Telefon: 22 55 17 700, faks: 22 827 64 53

E-mail: biurorzecznika@brpo.gov.pl

Bezpłatna infolinia: 800 676 676

Terenowi pełnomocnicy:

◆ **Biuro Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku** (dla woj. zachodniopomorskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego)

Adres: ul. Chmielna 54/57, 80-748 Gdańsk

Telefon: 58 764 73 02, 58 764 73 06, faks: 58 764 73 03

- ◆ **Biuro Pełnomocnika Terenowego w Katowicach** (dla woj. śląskiego, małopolskiego, świętokrzyskiego)
Adres: ul. Jagiellońska 25, pokój 122, 40-032 Katowice
Telefon: 32 72 86 800, faks: 32 72 86 823
- ◆ **Biuro Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu** (dla woj. dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego)
Adres: ul. Wierzbowa 5, 50-056 Wrocław
Telefon: 71 34 69 100

W wybrane dni tygodnia działają też punkty przyjęć interesantów RPO:

- ◆ **w Bydgoszczy:**
Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy,
ul. Jagiellońska 3, pokój nr 28
- ◆ **w Częstochowie:**
Urząd Miasta w Częstochowie, ul. Śląska 11/13,
pokój 134
- ◆ **w Krakowie:**
Urząd Wojewódzki w Krakowie, ul. Basztowa 22
- ◆ **w Olsztynie:**
Starostwo Powiatowe (wejście od ul. Partyzantów 64)
- ◆ **w Wałbrzychu:**
Starostwo Powiatowe, al. Wyzwolenia 24, 58-300,
pokój 112
- ◆ **w Lublinie:**
Lubelski Urząd Wojewódzki, ul. Spokojna 4, pokój 46

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

www.knf.gov.pl

KNF nadzoruje rynek finansowy, w tym również zakłady ubezpieczeń oraz agentów i brokerów ubezpieczeniowych. Na jej stronie internetowej znajdują się tzw. ostrzeżenia publiczne, dotyczące podmiotów, które działają bez nadzoru KNF, oraz ostrzeżenie przed powierzaniem środków firmom bez licencji KNF.

Adres: Plac Powstańców Warszawy 1, 00-950 Warszawa

Infolinia: 22 262 58 00 – pod tym numerem można również uzyskać informację, czy dany podmiot jest nadzorowany przez KNF

Faks: 22 262 51 11

E-mail: knf@knf.gov.pl

Przy Komisji Nadzoru Finansowego działa Sąd Polubowny rozstrzygający spory pomiędzy wszystkimi uczestnikami rynku finansowego. Przed Sądem Polubownym rozpatrywane są sprawy, których wartość przedmiotu sporu – co do zasady – przekracza 500 zł, oraz o prawa niemajątkowe.

Adres:

Sąd Polubowny przy Komisji Nadzoru Finansowego

Plac Powstańców Warszawy 1,

00-950 Warszawa

Telefon: 22 262 40 54,

faks: 22 262 40 74

BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

www.bfg.pl

Jest instytucją zarządzającą systemem gwarantowania depozytów w Polsce, której podstawowymi zadaniami jest zwrot (do określonej wysokości) środków zgromadzonych na rachunkach bankowych i udzielanie pomocy bankom w przypadku ich niewypłacalności.

Adres: ul. ks. Ignacego Jana Skorupki 4, 00-546 Warszawa

Telefon: 22 58 30 700, 22 58 30 701, faks: 22 58 30 589

E-mail: kancelaria@bfg.pl

Kontakt w sprawie zasad gwarantowania depozytów – bezpłatna infolinia: 800 569 341

URZĄD OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW

www.uokik.gov.pl

W zakresie ochrony konsumentów do zadań UOKiK należy wszczynanie postępowań administracyjnych o naruszenie zbiorowych praw konsumentów, czego efektem może być decyzja zakazująca stosowania określonej praktyki.

Adres: pl. Powstańców Warszawy 1, 00-950 Warszawa

Bezpłatna infolinia konsumencka: 800 007 707

Telefon (centrala): 22 55 60 800

E-mail: uokik@uokik.gov.pl

UOKiK współpracuje z **MIEJSKIMI lub POWIATOWYMI RZECZNIKAMI KONSUMENTÓW**, u których można uzyskać bezpłatną i fachową pomoc prawną.

Miejski lub Powiatowy Rzecznik Konsumentów może też występować do firm w sprawach ochrony praw konsumentów, wytaczać powództwa na rzecz konsumentów.

W celu uzyskania danych teleadresowych do najbliższego Miejskiego lub Powiatowego Rzecznika Konsumentów warto skorzystać z wyszukiwarki dostępnej pod adresem: www.uokik.gov.pl/rzeczniczy_konsumentow lub napisać e-mail na adres porady@dlakonsumentow.pl albo zapytać w bezpłatnej infolinii pod numerem 800 007 707.

FEDERACJA KONSUMENTÓW

To organizacja pozarządowa, której celem jest działanie na rzecz ochrony konsumentów, świadcząca nieodpłatne porady prawne i pomoc dla konsumentów (od mediacji po reprezentowanie pokrzywdzonego konsumenta przed sądem).

Bezpłatna infolinia konsumencka: 800 007 707

Białystok, ul. św. Rocha 11/1, pokój 410A, tel.: 85 739 95 21
bialystok@federacja-konsumentow.org.pl

Bydgoszcz, ul. Konarskiego 3, budynek B, pokój 74,
VII piętro, tel./faks: 52 322 52 01
bydgoszcz@federacja-konsumentow.org.pl

Bytom, ul. Józefczaka 29, tel.: 32 281 57 10
bytom@federacja-konsumentow.org.pl

Częstochowa, ul. Nowowiejskiego 3, tel.: 34 324 98 75

Gdańsk, ul. Obr. Westerplatte 12, tel./faks: 58 552 27 25
gdansk@federacja-konsumentow.org.pl

Gorzów Wielkopolski, ul. Chrobrego 33, tel.: 95 722 32 28
gorzow@federacja-konsumentow.org.pl

Gniezno, ul. Chrobrego 40/41, tel.: 61 426 34 61
gniezno@federacja-konsumentow.org.pl

Jelenia Góra, ul. Wojska Polskiego 18, tel.: 75 752 41 19
federacja.konsumentow.jg@neostrada.pl

Kalisz, ul. Skalmierzycka 10, tel.: 62 501 90 37
kalisz@federacja-konsumentow.org.pl

Katowice, ul. Mickiewicza 4, tel.: 32 206 85 84
katowice@federacja-konsumentow.org.pl

Kielce, ul. Sienkiewicza 76, tel.: 41 366 24 21
kielce@federacja-konsumentow.org.pl

Kraków, ul. Kapelanka 54, tel.: 12 422 64 62
krakow@federacja-konsumentow.org.pl

Krosno, ul. Grodzka 10, lok. nr 1, tel.: 13 47 43 905
krosno@federacja-konsumentow.org.pl

Łódź, ul. Piotrkowska 82, tel./faks: 42 633 08 78
lodz@federacja-konsumentow.org.pl

Nowy Sącz, ul. Jagiellońska 18, tel./faks: 18 444 13 13
nowysacz@federacja-konsumentow.org.pl

Olsztyn, ul. 1 Maja 13, tel. 89 tel./faks: 535 21 16
olsztyn@federacja-konsumentow.org.pl

Poznań, ul. 27 Grudnia 17/19, tel./faks: 61 851 61 52
poznan@federacja-konsumentow.org.pl

Radom, ul. Włodzimierza Krukowskiego 1,
tel./faks: 48 363 57 91
radom@federacja-konsumentow.org.pl

Rzeszów, ul. Jagiellońska 4, tel.: 17 852 28 27
rzeszow@federacja-konsumentow.org.pl

Ślupsk, ul. 3. Maja 44, tel.: 59 842 02 24
slupsk@federacja-konsumentow.org.pl

Suwałki, ul. Noniewicza 89 (pokój 312), tel.: 87 565 01 84
suwalki@federacja-konsumentow.org.pl

Szczecin, ul. Mariacka 4, tel./faks: 91 488 15 97
szczecin@federacja-konsumentow.org.pl

Tarnobrzeg, ul. Wyspiańskiego 12, tel.: 15 822 47 86
tarnobrzeg@federacja-konsumentow.org.pl

Toruń, ul. Piekary 37/39, tel.: 56 621 08 19
federacja_torun@op.pl

Wałcz, ul. Okulickiego 22, tel.: 67 258 47 20
walcz@federacja-konsumentow.org.pl

Wałbrzych, ul. Mickiewicza 7/2, tel.: 74 842 33 77
walbrzych@federacja-konsumentow.org.pl

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 47, lokal 8, 4 piętro,
tel.: 22 827 64 81
warszawa@federacja-konsumentow.org.pl

Wrocław, ul. Kilińskiego 9, tel.: 54 411 52 55
wloclawek@federacja-konsumentow.org.pl

Wrocław, ul. Piłsudskiego 95, tel./faks: 71 344 19 97
wroclaw@federacja-konsumentow.org.pl

Zielona Góra, ul. Bohaterów Westerplatte 9, pok. 216,
tel.: 68 325 59 75
zielonagora@federacja-konsumentow.org.pl

RZECZNIK UBEZPIECZONYCH

www.rzu.gov.pl

Rzecznik dba o prawa ubezpieczonych i reprezentuje ich interesy wobec ubezpieczycieli i funduszy emerytalnych oraz rozpatruje skargi klientów i podejmuje indywidualne interwencje.

Adres: Aleje Jerozolimskie 44, 00-024 Warszawa

Telefon: 22 333 73 26, 22 333 73 27, faks: 22 333 73 29

E-mail: biuro@rzu.gov.pl

UBEZPIECZENIOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

www.ufg.pl

Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny zajmuje się wypłatą odszkodowań niewinnym ofiarom wypadków – spowodowanych przez nieubezpieczonych właścicieli pojazdów oraz nieubezpieczonych rolników. UFG wypłaca również odszkodowania osobom poszkodowanym, w przypadku gdy sprawca wypadku drogowego uciekł z miejsca zdarzenia i jest nieznany.

Adres: ul. Płocka 9/11, 01-231 Warszawa

Telefon: 22 53 96 100, faks: 22 53 96 261

E-mail: ufg@ufg.pl

POLSKIE BIURO UBEZPIECZYCIELI KOMUNIKACYJNYCH

www.pbuk.pl

Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (PBUK) jest organizacją zakładów ubezpieczeń, które na terytorium Polski prowadzą działalność ubezpieczeniową w za-

kresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

PBUK wystawia dokumenty potwierdzające, że w odniesieniu do pojazdu wymienionego w Zielonej Karcie, zawarto w Polsce umowę ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Biuro zajmuje się organizowaniem likwidacji szkód spowodowanych w Polsce wskutek ruchu pojazdów z państw obcych. W razie wypadku w innym państwie członkowskim UE w PBUK uzyskamy informacje o danych ubezpieczyciela sprawcy wypadku.

Adres: ul. Świętokrzyska 14, 00-050 Warszawa

Telefon (centrala): 22 551 51 00, faks: 22 551 51 99

E-mail: pbuk@pbuk.pl

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I INSTYTUCJE ŚWIADCZĄCE BEZPŁATNE PORADNICTWO STOWARZYSZENIE „mali bracia Ubogich”

Organizacja Pożytku Publicznego wspierająca samotne osoby starsze.

Świadczy też nieodpłatne poradnictwo prawne.

Adres: ul. W. Andersa 13, 00-159 Warszawa

E-mail: info@malibracia.org.pl

Warszawa:

Telefon/faks: 22 635 13 64

E-mail: warszawa@malibracia.org.pl

Poznań:

Telefon: 61 656 55 88, faks: 656 55 89

E-mail: poznan@malibracia.org.pl

Lublin:

Telefon/faks: 81 538 26 01

E-mail: lublin@malibracia.org.pl

FUNDACJA CENTRUM PRAW KOBIET

Fundacja udziela nieodpłatnych porad i informacji z dziedziny prawa cywilnego, karnego i prawa pracy.

Adres: ul. Wilcza 60, lok. 19, 00-679 Warszawa

Telefon: 22 622 25 17, faks: 22 652 01 17

E-mail: porady.prawne@cpk.org.pl

FUNDACJA ACADEMIA IURIS

Fundacja prowadzi ogólnopolską sieć punktów porad prawnych.

Adres: ul. Freta 20/24a, 00-227 Warszawa

Telefon: 22 498 72 30, faks: 22 349 93 95

biuro@academiaiuris.pl

UNIWERSYTECKIE PORADNIE PRAWNE

W Uniwersyteckich Poradniach Prawnych, które funkcjonują przy szkołach wyższych, studenci ostatnich lat studiów pod kierunkiem pracowników naukowych i prawników praktyków udzielają bezpłatnych porad prawnych.

◆ Białystok: ul. Mickiewicza 1, pok. 119, 15-213 Białystok

Telefon/faks: 85 745 71 94

E-mail: poradnia@uwb.edu.pl

- ◆ Gdynia: ul. Jana Bażyńskiego 6, 80-952 Gdańsk
Telefon: 58 523 29 75
E-mail: suppgdansk@gmail.com

- ◆ Katowice: ul. Bankowa 11B, pok. 39, 40-007 Katowice
Telefon: 32 359 14 22
E-mail: spp@us.edu.pl

- ◆ Kraków: al. Krasińskiego 18, m. 3, 30-101 Kraków
Telefon/faks: 12 430 19 97
E-mail: poradnia.prawna@uj.edu.pl

- ◆ Lublin: ul. St. Staszica 3, I piętro, pokój 67, 20-081 Lublin
Telefon: 81 532 67 99 lub 81 532 67 98
E-mail: upp_kul@kul.lublin.pl

- ◆ Lublin: ul. Radziszewskiego 17, p. 3, 20-036 Lublin
Telefon/faks: 81 537 58 22 w. 102
E-mail: uspp@interia.pl

- ◆ Łódź: ul. Kopcińskiego 8/12, 90-232 Łódź, pok. 0.27
Telefon: 42 635 46 32
E-mail: kliniKa@wpia.uni.lodz.pl

- ◆ Olsztyn: pl. Jana Pawła II 1, 10-101 Olsztyn
Telefon: 89 527 60 68
E-mail: spp-uwm@wp.pl

- ◆ Opole: ul. Katowicka 87 A, pok. 1.5, 45-060 Opole
Telefon: 77 452 75 60, faks: 77 452 75 61
E-mail: klinikaprawa@uni.opole.pl,
klinikaprawa.opole@gmail.com

- ◆ Poznań: al. Niepodległości 26, 61-714 Poznań
Telefon: 61 829 39 10
E-mail: supp-poznan@wp.pl

- ◆ Rzeszów: ul. Wyspiańskiego 4, pokój 09,
35-111 Rzeszów
Telefon/faks: 17 872 19 52
E-mail: upprzeszow@wp.pl

- ◆ Słubice: ul. Kościuszki 1/153, 69-100 Słubice
Telefon: 95 759 24 00
E-mail: spp@europa-uni.de

- ◆ Szczecin: ul. Narutowicza 17a, pok. 02,
70-240 Szczecin
Faks: 91 444 28 59
E-mail: poradnia@mec.univ.szczecin.pl

- ◆ Toruń: ul. J. Gagarina 15, 87-100 Toruń
Telefon: 56 611 40 12
E-mail: upp_torun@o2.pl

- ◆ Warszawa: ul. Krakowskie Przedmieście 26/28,
00-927 Warszawa
Telefon/faks: 22 552 43 18 lub 552 08 11
E-mail: klinika@wpia.uw.edu.pl

- ◆ Warszawa: ul. Jagiellońska 59, 03-301 Warszawa
Telefon: 22 519 22 38
E-mail: poradnia@wspiz.edu.pl

- ◆ Warszawa: ul. Świeradowska 43, sala 021,
02-662 Warszawa
Telefon/faks: 22 54 35 318 oraz 22 54 35 340
E-mail: szkola.prawa@lazariski.pl

- ◆ Warszawa: Aleje Jerozolimskie 200, p. 133,
02-486 Warszawa
Telefon: 22 539 19 39
E-mail: porady.prawne@chodkowska.edu.pl

- ◆ Warszawa: ul. Dewajtis 5, pok. 220, 01-815 Warszawa
sppuksw@wp.pl

- ◆ Wrocław: ul. Więzienna 10/12, p. 104 c,
50-138 Wrocław
Telefon: 71 375 20 09
E-mail: poradnia@prawo.uni.wroc.pl

O AUTORCE

JOANNA MIELCZAREK

Absolwentka Wydziału Nauk Społecznych Akademii Świętokrzyskiej oraz Podyplomowych Studiów Prawa Pracy Uniwersytetu Łódzkiego.

Od 2004 roku związana z „trzecim sektorem”, początkowo, jako kierownik warszawskiego Oddziału Stowarzyszenia „mali bracia Ubogich”, a od 2007 r. - dyrektor ds. Projektów i Promocji Stowarzyszenia.

Współpracując m.in. z warszawskim samorządem (w tym, jako Przewodnicząca Komisji Dialogu Społecznego ds. Osób Starszych i Kombatantów) oraz „Forum 50+. Seniorzy XXI wieku!”, aktywnie działa na rzecz poprawy jakości życia osób starszych oraz przeciwdziałania ich marginalizacji społecznej.

Od 2005 roku zainicjowała oraz koordynowała ponad 30 projektów z obszaru seniorskiego (wolontariatu seniorskiego, profesjonalizacji warsztatu pracy wolontariuszy, wsparcia dla samotnych osób starszych, aktywizowania seniorów, kreowania pozytywnego wizerunku osób starszych) oraz dialogu międzypokoleniowego.

Prywatnie: uwielbia wędrowki po górskich szlakach i – w ramach doskonalenia języka francuskiego – po paryskich „creperiach”.